

Att hantera en ofrivillig tyngd

Familjemedlemmars erfarenheter av ungdomsbrottslighet

Isabelle Christensen & Sofie Svensson

Kandidatuppsats SOPB 63

VT 2026

Handledare: Cecilia Jonsson

Authors: Isabelle Christensen & Sofie Svensson

Title: To handle an involuntary burden - family members experiences of juvenile delinquency

Supervisor: Cecilia Jonsson

Assessor: Elizabeth Martinell Barfoed

Abstract

Objectives. This study examines how family members of adolescents who have engaged in criminal behaviour describe their relationship with the adolescents, how they dealt with challenges and how they make sense of their situation. **Methods.** Data were collected from four autobiographies written by family members of adolescents who have engaged in criminal behaviour. A qualitative content analysis was used to analyze the author's representations and the theory used is *Integrating Family Resilience and Family Stress Theory*. **Results.** The relationship between the family member and the adolescent is shown to be complex and paradoxical. The relation is described as characterized by love, but the family member does at the same time experience conflicting feelings towards the adolescent's behaviour. The results show that the family member experiences an ongoing process of trying to recreate balance within the family, as they try to even out demands and capabilities. In the middle of this process, meaning making shows to be significant. The result shows that this process at times is characterized by an unstructured, uncontrolled and chaotic movement. The meaning making is therefore a main finding. **Discussion.** The study highlights how the family members representations show an ongoing crisis and an imbalance between demands and capabilities. The representations give important insights on how family members choose to represent their story and how their reasoning can be understood. These insights contribute with a new perspective on crime prevention work and for the dialogue with these families. **KEYWORDS:** Family members, juvenile delinquency, autobiographies

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Problemformulering	1
1.2	Avgränsning.....	3
2	Forskningsläget	4
2.1	Litteratursökning	4
2.2	Presentation av teman och artiklarna.....	5
	Familiens påverkan på ungdomen och deras brottsliga beteende.....	5
	Föräldrars upplevelser av ungdomsbrottslighet.....	7
	Familjemedlemmars hantering av ungdomsbrottsligheten	9
3	Teoretisk referensram	10
3.1	Belastningar	12
3.2	Handlingsförmåga	13
3.3	Meningsskapande processer	13
4	Metod	14
4.1	Metodologiska överväganden	14
4.2	Analysmetod och bearbetning av självbiografierna	16
4.3	Urval.....	20
4.4	Arbetsfördelning	23
4.5	Tillförlitlighet.....	23
4.6	Etiska överväganden	24
5	Resultat och analys	26
5.1	Den paradoxala relationen.....	27
	Kärleksfull relation och motstridiga känslor	27
	Oro kopplat till ungdomen	29
	Visad förståelse och förflyttande av gränser	32
5.2	Hantering och konsekvenser av ungdomens problematik	33
	Engagemang och gränssättande	33
	Negativa konsekvenser för familjemedlemmarna.....	36
	Psykiska och fysiska konsekvenser för familjemedlemmarna	37
5.3	Inre erfarenheter och meningsskapande.....	38
	Självtvivel och självanklagelse	38
	Ifrågasättande inför situationen.....	39
	Acceptans.....	40
	Att befinna sig utanför normen	42
	Sammanfattning av resultatet	43
6	Slutdiskussion	44
7	Referenslista	48

1 Inledning

Brottsförebyggande rådet (2026) beskriver tonåren som den period då delaktigheten i brott är som vanligast. Ungdomar (15–20 år) utgjorde 17 procent av alla personer som misstänktes för brott i Sverige 2024. Trots detta belyses ett betydande mörkertal och omfattningen beskrivs som svår att bedöma. De brott som ungdomar till störst del var misstänkta för var narkotikabrott, brott mot person och stöldbrott (ibid). Ungdomsbrottsligheten har minskat i samhället som helhet, men ungdomar är fortfarande tydligt överrepresenterade i brottsstatistiken i förhållande till deras andel av befolkningen (ibid).

Föräldrar förstås som en central aktör i det brottsförebyggande arbetet och tillskrivs ett omfattande ansvar för ungdomens välmående och liv (Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd 2021). Ett föräldraskap som präglas av skyddande faktorer anses vara en av samhällets bästa brottsförebyggande resurser. Familjebehandling och föräldraskapsprogram betraktas idag som några av de mest effektiva insatser som socialtjänsten erbjuder vid förekomst av ungdomsbrottslighet (Socialstyrelsen 2025). Mot denna bakgrund har familjens betydelse, i relation till ungdomsbrottsligheten, blivit ett återkommande tema inom forskningen. Familjemedlemmars beskrivningar och erfarenheter av ungdomsbrottsligheten förstås därav som en viktig kunskapskälla. För att ett lyckat samarbete mellan familjen och de professionella ska vara möjligt, är familjemedlemmars egna beskrivningar av sina erfarenheter av stor vikt att förstå.

1.1 Problemformulering

Förståelse för hur familjemedlemmar beskriver relationen till ungdomen, hanteringen av ungdomsbrottsligheten och meningsskapandet är av särskild relevans för att kunna arbeta med familjer i liknande situationer.

Tidigare forskning om familjemedlemmar till ungdomsbrottslingar berör framför allt hur familjemedlemmar påverkar ungdomens beteende, föräldrars erfarenheter och familjemedlemmars val av hanteringsstrategier (Diaz & Patacchini 2023; Fix & Mendelson 2024; Hashimi, Wakefield & Apel 2021; McGinnis 2025; Merrin et al. 2020; Kapetanovic, Boele & Skoog 2019; Knowles et al. 2016; Subekti, Wilopo & Rahmat 2021; Svensson & Johnson 2022; Walters 2020). Forskningen visar att familjemedlemmar har en betydande roll i

ungdomens liv och möjlighet att förebygga, minska eller bidra till utveckling av brottsligt beteende (Diaz & Patacchini 2023; Hashimi, Wakefield & Apel 2021; Merrin et al. 2020; Svensson & Johnson 2022; Walters 2020). Studier visar exempelvis att föräldrars engagemang, delaktighet och intresse i ungdomens liv är faktorer som förebygger brottslighet bland ungdomar (Diaz & Patacchini 2023, s. 686, 689; Merrin et al. 2020, s. 630; Walters 2020, s. 108). Andra studier beskriver att även relationen mellan föräldern och ungdomen är viktigt i förhållande till minskad brottslighet (Kapetanovic, Boele & Skoog 2019, s. 1708, 1720; Svensson & Johnson 2022, s. 2f). Även syskon beskrivs ha påverkan på ungdomens brottsliga beteende. Det rör bland annat inträde i kriminella gäng (Hashimi, Wakefield & Apel 2021, s. 530). Sådana studier breddar forskningsfältet och belyser hur ungdomsbrottslighet påverkas av olika delar i familjen. Andra konstellationer än förälder-ungdom förstås därför vara av relevans att vidare studeras i förhållande till ungdomar och brottslighet. Samtidigt är forskningen om familjemedlemmars egna perspektiv relativt begränsad. Tidigare forskning belyser framför allt föräldraperspektivet och beskriver bland annat känslor av maktlöshet, skuld och stigmatisering. Föräldrar beskriver en komplex relation till både ungdomens problematik och hjälpanse instanser (Maxwell 2023, s. 252, 255; McGinnis 2025, s. 176, 180, 183; Knowles et al. 2016, s. 452 f.).

Trots att familjen ofta framställs som en central aktör i arbetet mot ungdomars brottsliga beteenden saknas fördjupad kunskap om hur familjemedlemmar själva tolkar, beskriver och ger mening åt sina erfarenheter. Bristen på familjemedlemmars egna berättelser och erfarenheter är problematisk. Deras retrospektiva beskrivningar av relationen, hanteringen av problematiken och själva meningsskapandet av situationen utgör centrala delar av förståelsen för familjemedlemmarnas situation. Retrospektiva berättelser, framför allt självbiografiska verk, bidrar med viktig kunskap om hur ungdomsbrottsligheten påverkat olika processer inom familjen och hur familjemedlemmar väljer att beskriva sina erfarenheter. Det bidrar med en förståelse för familjemedlemmarnas tankar, känslor och meningsskapande vid ungdomsbrottsligheten. Professionellas förståelse för hur familjemedlemmar beskriver sin situation är avgörande för ett gynnsamt samarbete med familjen, inte minst vid det brottsförebyggande arbetet. Det är tydligt att forskningsfältet främst berör hur ungdomen påverkar och påverkas, samtidigt som fokus på familjemedlemmars upplevelser fått mindre utrymme. Det är särskilt begränsat i förhållande till hur familjemedlemmar retrospektivt framställer relationen till ungdomen, hanteringen av ungdomsbrottsligheten och meningsskapandet genom självbiografiska verk.

Mot denna bakgrund undersöker den här uppsatsen hur familjemedlemmar till ungdomar som begått brott framställer sin relation till ungdomen. Utöver relationen studeras även hur familjemedlemmarna beskriver sig ha hanterat och skapat mening i situationen. Detta besvaras med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys av fyra självbiografiska verk. Böckerna är skrivna av familjemedlemmar till ungdomar som begått brott. Datamaterialet består av berättelser från två mammor, en pappa och en syster. Detta möjliggör att olika familjemedlemmars perspektiv inkluderas i studien.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att bidra med ny kunskap till det brottsförebyggande arbetet för att minska ungdomsbrottsligheten. Vi gör detta genom att undersöka hur familjemedlemmar till ungdomar som begått brott retrospektivt beskriver relationen till ungdomen, hur de hanterat ungdomsbrottsligheten och hur de skapat mening kring sina erfarenheter genom självbiografiska verk. Följande frågeställningar kommer att besvaras:

- Hur framställs relationen mellan familjemedlemmarna och ungdomen?
- Hur framställer familjemedlemmarna att de hanterar utmaningar i ungdomens problematik?
- Hur beskriver och skapar familjemedlemmarna mening kring sina erfarenheter och sin situation?

1.2 Avgränsning

För att besvara ovanstående *syfte och frågeställningar* har följande avgränsningar gjorts:

Studien är avgränsad till att endast undersöka erfarenheter av familjemedlemmar till ungdomar som begått brott. Olika familjemedlemmar har inkluderats och studien har inte varit avgränsad i förhållande till familjemedlemmarnas ålder.

Med ungdom avses i denna studie personer i åldern 13–25 år. Studien begränsas inte till endast det juridiska föräldraskapet, som upphör när individen blir myndig, utan omfattar även socialt föräldraskap samt syskonrelationer.

De självbiografiska verken som valts ut ska vara publicerade under tidsperioden 2016 till 2026. Detta för att böckerna ska vara publicerade i samtid med relevant forskning, aktuella normer kring föräldraskap samt samhälleliga insatsers nutida organisering i förhållande till problematiken. Tidsperioden är avgränsad till tio år då vi anser att det inkluderar det tidigare nämnda.

Studien kommer endast att utgöras av familjemedlemmar till ungdomsbrottslingar i svensk kontext. Detta görs då synen på problematiken och familjens ansvar kan skilja sig åt beroende på vilket land som studeras.

2 Forskningsläget

I detta avsnitt presenteras och diskuteras tidigare forskning om familjemedlemmar till ungdomar som begått brott. Avsnittet inleds med en redogörelse för litteratursökningen kopplat till forskningsläget, det vill säga hur vi identifierat, sorterat och valt ut relevanta artiklar. Därefter presenteras artiklarna utifrån tre teman. Temana är följande; *Familjens påverkan på ungdomen och deras brottsliga beteende*, *Föräldrars upplevelser av ungdomsbrottsligheten* och *Familjemedlemmars hantering av ungdomsbrottsligheten*. Rubrikerna är utformade för att underlätta i läsningen och få ett strukturerat perspektiv på forskningsläget.

2.1 Litteratursökning

Den forskning som representerar studiens forskningsfält har identifierats via Lunds universitets databas *Finn*. I denna process har flera olika sökord använts tillsammans med avgränsande kriterier. Med hjälp av riktade frågor har även Scopus AI använts för att kartlägga forskningsområdet och alternativa referenser. Därefter har vi gått tillbaka till originalkällorna för läsning och bearbetning av forskningsläget.

De mest frekvent använda sökorden var *Juvenile Delinquency*, *Sweden*, *Coping*, *Parental monitoring*, *Family*, *Narrative*, *Struggle*, *Relationship*, samt *Parental communication*. Sökningarna gjordes med funktionen ”avancerad sökning” där sökorden kombinerats på olika sätt. Resultatet förfinades med funktioner som peer-reviewed, att artiklarna ska vara publicerade i vetenskapliga tidskrifter samt att endast artiklar publicerade efter 2016 visades.

Artikelsökningar vid Lunds universitets databas Finn genererade en bredd i antal sökträffar. En del sökningar gav över 1000 träffar, vilket minskade avsevärt med tillägg av sökord som *Sweden* och *parental monitoring*.

Vi började med att läsa igenom artiklarnas abstract och därefter valde vi ut vilka som var av relevans för fulltextläsning. De som valdes ut för fulltextläsning var de som ansågs ha mest relevans för studiens syfte. Vissa artiklar valdes till följd av den metod som forskarna använt. Detta berodde på att vi aktivt sökte efter kvalitativa studier som lyfter familjemedlemmars egna berättelser. Andra gånger låg fokus snarare på studier som i större omfattning studerat föräldraskapsstilar, forskning kring risk- och skyddsfaktorer samt hanteringen. Artiklarna som använts har varit svenska såväl som internationella. Forskningsläget resulterade i 12 artiklar om familjer och ungdomsbrottslighet, varav två är skrivna i svensk kontext.

2.2 Presentation av teman och artiklarna

Familjens påverkan på ungdomen och deras brottsliga beteende

Forskningsfältet berör framför allt forskning som belyser hur familjemedlemmar fungerar som centrala aktörer i ungdomens liv. Studier visar hur familjemedlemmar på olika sätt kan förebygga, minska eller öka ett brottsligt beteende (Diaz och Patacchini 2023; Hashimi, Wakefield & Apel 2021; Kapetanovic, Boele & Skoog 2019; Merrin et al. 2020; Svensson & Johnson 2022; Walters 2020). I kontrast till detta finns även en studie som visar hur normbrytande beteende kan förekomma utan några uttalade brister i familjen (Závora, Horynová & Skořepa 2024).

I majoriteten av artiklarna beskrivs familjemedlemmar som centrala aktörer, där engagemang från föräldrar redogörs som en tydlig skyddande faktor för brottsliga beteenden. Merrin et al. (2020, s. 630) beskriver hur föräldrarnas engagemang betraktas som en skyddsfaktor för gänginträde. I denna studie anses engagemanget vara en starkare skyddsfaktor än andra familjerelaterade riskfaktorer. Studierna diskuterar engagemang på olika sätt, till exempel genom stöd från föräldrar, föräldrakontroll och positiv socialisation från föräldrar (Walters 2020, s. 108; Diaz och Patacchini 2023, s. 689; Merrin et al. 2020, s. 630). Det råder viss samsyn kring att engagemang är positivt för att minska brottsligt beteende. Samtidigt som det råder oenighet om vilket uttryck av engagemang som är av störst relevans att studera.

Diaz och Patacchini (2023, s. 689) diskuterar engagemanget utifrån normöverföring och positiv socialisering. Detta innebär att man som förälder genom engagemang överför värderingar och normer till ungdomen. Värderingarna är vad som senare skapar ungdomens motståndskraft mot att utveckla kriminellt beteende. Föräldrar anses på så sätt indirekt medverka i ungdomens val av umgänge, eftersom ungdomar förstås söka sig till liknande normer och värderingar som familjen format. Vid en bristande värdegrund finns det risk att omgivningen får större inflytande än familjen (Diaz och Patacchini 2023, s. 674 f., 689).

Vidare diskuteras engagemang utifrån olika föräldraskapsstrategier som ska minska eller förebygga att en ungdom utvecklar brottsligt beteende. Sådana strategier beskrivs som föräldrakontroll och föräldrastöd. Föräldrakontroll handlar om disciplinering och gränssättande, att föräldrar är medvetna och har kontroll över vad barnet gör. Även att de visar intresse för ungdomens liv och vänner samt vägleder dem. De studier som i stället belyser föräldrastöd menar att det mest effektiva är att som förälder visa och ge stöd till barnen (Merrin et al. 2020, s. 630 f.; Walters 2020, s. 108 ff.).

Vidare förstås ungdomsbrottsligheten påverkas av andra faktorer än föräldrarnas agerande. Svensson och Johnson (2022, s. 8 f.) undersökte i en studie hur familjestrukturen, det vill säga hur ungdomens boendeform samt anknytning till föräldrarna och föräldrakontroll påverkade ungdomens brottsliga beteende. Resultatet visade att ungdomar som bor med endast en förälder eller styvförälder, visade högre samband med ungdomsbrottslighet. Även asymmetriska boendeformer, som att endast en av föräldern hade ny partner, visade samband med högre ungdomsbrottslighet. När man lade på anknytning och föräldrakontrollen, minskade det i vissa fall och i andra var sambandet detsamma.

En annan studie visar att kommunikationen och interaktionen mellan föräldern och ungdomen har betydelse. När föräldrar visar intresse stärks relationen mellan ungdomen och föräldern, vilket i sin tur minskade risken för att ungdomen skulle utveckla normbrytande beteende.

Engagemang förstås därav inte endast handla om föräldrarnas agerande, utan utgör även relationen mellan ungdomen och föräldern. Relationen har stor påverkan på hur själva agerandet upplevs, vilket i sin tur formar hur ungdomen svarar på föräldrarnas engagemang (Kapetanovic, Boele & Skoog 2019, s. 1716 ff.).

Vidare diskuterar en studie hur syskon påverkar ungdomsbrottslighet, i förhållande till social inlärningsteori. Den sociala inlärningsteorin menar att människan lär sig nya saker i interaktion med andra (Hashimi, Wakefield & Apel 2021, s. 510). Syskonrelationer beskrivs inte endast spela en viktig roll i den sociala utvecklingen, utan även vid den brottsliga (Hashimi, Wakefield & Apel 2021, s. 531). Till skillnad från vänner är syskon ofta mer bestående och stabila sociala band, vilket stärker deras inflytande till involvering i brottsligt beteende (Hashimi, Wakefield & Apel 2021, s. 530). Syskonrelationer har framför allt påverkan på inträde i gäng men inte lika stor påverkan vid utträde (Hashimi, Wakefield & Apel 2021, s. 531).

Slutligen visar en annan studie på hur brottsligt beteende hos ungdomar kan förekomma trots att det inte finns några uttalade brister i föräldraskapet. Detta förklaras då snarare med ungdomens egna intressen och drivkrafter (Závora, Horynová & Skořepa 2024, s. 367).

Sammantaget visar forskningsfältet en övergripande enighet om familjemedlemmars centrala roll i relation till ungdomars utveckling av brottsligt beteende. Det råder samsyn om att familjemedlemmar påverkar ungdomarna, däremot råder det oenighet gällande hur föräldrar mest effektivt minskar brottsligt beteende. Vidare beskrivs även relationen mellan ungdom och förälder som viktig. Relationen förstås utgöra grunden för hur ungdomen tar till sig gränssättande och de föräldraskapsstrategier som används. Samtidigt visar en studie på hur ungdomar kan utveckla brottsligt beteende utan uttalade brister i föräldraskapet och belyser därav ungdomens autonomi. Studierna visar att familjemedlemmar har en stark påverkan på ungdomens problematik. Det saknas däremot kunskap om hur upplevelserna av ungdomsbrottsligheten, relationen till ungdomen och familjemedlemmarnas meningsskapande framställs av dem själva. Det skapar ett behov för fler studier som lyfter fram familjeperspektivet och familjemedlemmarnas subjektiva upplevelser.

Föräldrars upplevelser av ungdomsbrottslighet

Ungdomsbrottslighet är ett väl beforskat område, där stora delar av forskningen fokuserar på familjers påverkan på ungdomens brottsliga beteende. Däremot finns det en mindre mängd kvalitativ forskning som belyser familjemedlemmars egna beskrivningar av ungdomsbrottsligheten. Följande studier är föräldrars berättelser och belyser en svår och komplex situation som påverkar hela familjen. Vikten av att förstå familjens perspektiv belyses

genom att konstatera att perspektivet många gånger förbises (Knowles et al. 2016, s. 448; McGinnis 2025, s. 174).

En intervjustudie och en litteraturöversikt belyser hur föräldrar beskriver sig hantera och förhålla sig till en ungdom som begår brott (Knowles et al. 2016; McGinnis 2025). En annan intervjustudie betonar bland annat att föräldrarna till en början rationaliserar och bortförklarar ungdomens beteende. Detta beskrivs handla om att föräldern har svårt att acceptera att ens egna barn ägnar sig åt kriminalitet (Maxwell 2023, s. 250). Samtidigt framhäver annan forskning hur föräldrarna försöker förstå och förklara ungdomens problematik. Familjemedlemmarna beskriver sig i vissa fall förstå varför ungdomen hamnat i kriminalitet. Föräldrarna beskriver exempelvis en förståelse för en sårbarhet hos ungdomen. Vidare beskriver föräldrarna även en förståelse för hur ungdomen påverkats av vänner, område och uppväxt (Knowles et al. 2016 s. 454). I en av studierna beskrev även föräldrarna en förståelse för hur deras eget agerande påverkat ungdomen. Föräldrarna beskriver hur de på olika sätt kan vara bidragande till ungdomens problematik. De beskriver en förståelse för hur deras föräldraskap, till exempel hantering av känslor, närvaro et cetera, kan ha varit bidragande (Knowles et al. 2016, s. 451). I en litteraturöversikt belyses hur ungdomens problematiska beteende leder till mycket negativa känslor inom familjen. Detta exemplifieras genom att familjemedlemmarna beskriver en känsla av misslyckande, skam över ungdomens beteende samt förnekelse av situationen. Den negativa inverkan på familjemedlemmarna är omfattande och tydligt utskriven. Trots detta beskrivs en kärlek till ungdomen (Subekti, Wilopo & Rahmat 2021, s. 337).

Kontakt med myndigheter är ett återkommande tema i studier som belyser familjens perspektiv. Flera familjer berättar om hur de under lång tid kämpat med att få stöd och stöttning gällande ungdomens beteende. Föräldrar beskriver det vara svårt att både be om hjälp och svårt att få hjälp när de väl bett om den (Knowles et al. 2016, s. 452 f.). Vidare belyser studier föräldrars erfarenheter av mötet med professionella aktörer. En del föräldrar beskriver sig blivit bemötta dömande, andra med mer förståelse. Upplevelser av skuldbeläggning, att känna sig granskad och att inte få den hjälp eller det stöd som förväntas är återkommande i studier som belyser familjeperspektivet. Samtidigt upplever vissa av familjerna ett empatiskt bemötande (Maxwell 2023, s. 252; McGinnis 2025, s. 176; Knowles et al. 2016, s. 453 f.).

Sammanfattningsvis är forskningsläget enigt i att föräldrars upplevelser av ungdomar med brottsligt beteende är en komplex verklighet som präglas av både skuld och skam. De visar på

en kamp både i hemmet och i mötet med professionella. Det råder samsyn kring att ungdomens problematik påverkar hela familjen, inte endast ungdomen själv. Det finns studier med fokus på föräldraperspektivet, men studier med ett familjeperspektiv som fokuserar på familjernas erfarenheter och hanteringsstrategier i relation till ungdomsbrottsligheten är underrepresenterade. Särskilt när det gäller hur de framställer relationen, hanteringen och deras meningsskapande genom retrospektiva beskrivningar.

Familjemedlemmars hantering av ungdomsbrottsligheten

Ungdomsbrottsligheten förstås påverka hela familjen, inte endast ungdomen själv. Tiden då familjemedlemmarna ska anpassa sig till sin nya vardag förstås som en stressig tid präglad av olika hanteringsstrategier (Fix & Mendelson 2024; Subekti, Wilopo & Rahmat 2021). Fix och Mendelson (2024, s. 961 ff.) undersökte hur vårdnadshavare till flickor i rättssystemet hanterade denna stressiga tid, samt vilka hanteringsstrategier som använts. Alla deltagare visade minst en hanteringsstrategi där att prata med vänner och be till en högre makt var de två vanligaste. Vidare beskrevs användandet av hanteringsstrategier vara förknippat med hur många problem som ungdomen hade i rättssystemet. Några fler exempel på hanteringsstrategier som nämnts var att gå i terapi och träna.

I en litteraturoversikt undersöktes familjemedlemmars hantering av ungdomars skadliga bruk, därigenom identifierades två olika typer av hanteringsstrategier; *emotionellt fokuserad hanteringsstrategi* och *problemfokuserad hanteringsstrategi*. Den emotionellt fokuserade är den som i störst utsträckning används av familjemedlemmar. Hanteringen beskrivs till exempel som starkt präglad av oro, panikkänslor och panikattacker. De problemfokuserade hanteringsstrategi beskrivs snarare som praktiska saker familjemedlemmarna gör, till exempel söka efter information, stöd och hjälp. Strategierna beskrivs samspela med varandra i stället för att stå som alternativa sätt att hantera situationen (Subekti, Wilopo & Rahmat 2021, s. 338 f.).

Det råder enighet om att familjemedlemmar påverkas och behöver hantera en rad nya utmaningar. Det föreligger däremot en fortsatt forskningslucka om familjemedlemmars egna beskrivningar, särskilt hur familjemedlemmar retrospektivt beskriver sina erfarenheter av att hantera ungdomsbrottsligheten. En fördjupad förståelse av detta kan bidra till en ökad förståelse bland professionella vid bemötandet av familjer i liknande situationer, vilket i sin tur är gynnsamt för det brottsförebyggande arbetet.

3 Teoretisk referensram

I detta avsnitt presenteras studiens teoretiska utgångspunkt, relevanta begrepp och varför teorin är av relevans för detta arbete. Studien utgår från Pattersons (2002) teori *Integrating Family Resilience and Family Stress Theory*. Denna teori belyser familjeresiliens vid krishantering. Patterson (2002) belyser hur en kris inom familjen, påverkar familjen som helhet. Teorin skapar en djupare förståelse för hur familjen hanterar utmaningarna och anpassar sig till situationen. Hanteringen förstås som en process där tre delar ständigt samspelar; belastningarna på familjen, familjens handlingsförmågor och meningsskapandet.

Integrating Family Resilience and Family Stress Theory

Som nämnt ovan handlar den teoretiska utgångspunkten om familjeresiliens vid krishantering inom familjen (Patterson 2002). Familjeresiliens avser hur väl familjen som helhet anpassar sig och bemöter en kris inom familjen (Patterson 2002, s. 350). I förhållande till denna studie förstås ungdomsbrottsligheten utgöra en kris som påverkar hela familjen och därav är teorin av relevans.

För att teorin ska vara relevant för studien behöver familjen utsättas för en signifikant risk. Patterson (2002, s. 356) skriver om komplexiteten att definiera vilken eller vilka typer av utmaningar som teoretiskt bör definieras som en signifikant risk. Enligt teorin är det ickenormativa belastningar som utgör den signifikanta risken. De är i de flesta fall av en oväntad och traumatisk karaktär. Patterson (2002, s. 350) argumenterar för hur begreppet resiliens endast är aktuellt om det går att konstatera att familjen möter motgång. Hon menar att det inte går att studera en familjs motståndskraft om de inte stött på avsevärt motstånd.

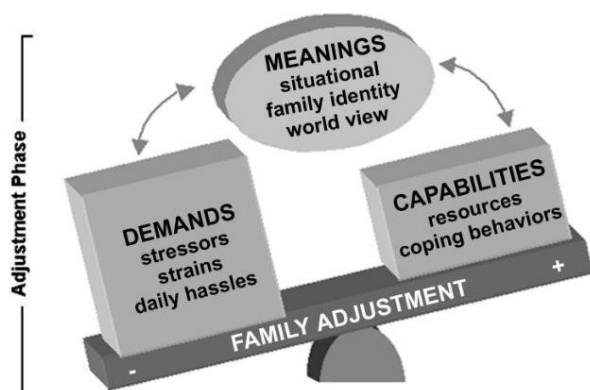
Vidare beskriver Patterson (2002, s. 356) att den signifikanta risken är det som orsakar att familjen behöver göra förändringar för att bemöta problematiken och navigera i situationen. Om familjen inte lyckas med detta på ett framgångsrikt sätt och under lång tid lever under stress så hamnar familjen i kris. I denna studie betraktas ungdomsbrottslighet som en signifikant risk. Detta grundar sig i att myndighetskontakt med polis, rättsväsende och socialtjänst ses som icke-normativa belastningar från samhället till familjen. En familjemedlem med brottsligt beteende kan innebära att familjen ställs inför ställningstaganden som avviker från normativa förväntningar på föräldraskap. Slutligen är ungdomskriminalitet något som påverkar hela familjen och formar ett behov av hantering från alla familjemedlemmar.

Teorin använder FAAR-modellen, *Family Adjustment and Adaptation Response*, som grund för att diskutera familjers anpassningsförmåga. FAAR-modellen förklarar hur familjemedlemmar anpassar sig till och bemöter den kris de ställts inför. De centrala delarna är: de belastningar som familjen möter på grund av krisen (förklaras med begreppet *demands*), familjens handlingsförmågor gentemot de upplevda belastningarna (förklaras med begreppet *capabilities*) och familjens meningsskapande processer och förståelse för situationen (förklaras med begreppet *meanings*).

FAAR-modellen menar att familjen engagerar sig i aktiva processer av att försöka balansera mellan familjens upplevda belastningar och deras handlingsförmågor. När en obalans mellan belastning samt familjens handlingsförmåga varar under en längre tid, hamnar familjen i kris (Patterson 2002, s. 351, 355). De meningsskapande processerna möter båda dessa delar och skapar förutsättningar för anpassning eller adaptation (Patterson 2002, s. 350). Nedan presenteras en illustration från Pattersons teori för att tydliggöra processen och hur begreppen samspelar med varandra (Patterson 2002, s. 351) (Se under **Figur 1**).

Figur 1. Family Adjustment and Adaptation Response Model

FIGURE 1. FAMILY ADJUSTMENT AND ADAPTATION
RESPONSE MODEL

(Patterson 2002, s. 351)

Genom denna teoretiska utgångspunkt möjliggörs en teoretisk förståelse för de erfarenheter som framställs i självbiografierna. I teorin är familjeresiliens snarare är en process än en enskild egenskap. Den process som teorin belyser skapar en djupare förståelse för hur familjemedlemmarna beskriver relationen, hanteringen av problematiken och de meningsskapande processerna. Pattersons teori (2002) har därför fungerat som ett analytiskt verktyg. Begrepp från teorin används för att skapa en förståelse för innebörden av familjemedlemmarnas beskrivningar av situationen. Vi syftar inte till att applicera teorin i sin helhet eftersom studiens syfte inte är att studera huruvida familjerna på ett framgångsrikt sätt anpassat sig till situationen eller avgöra huruvida familjen är resiliënt.

Den ovan beskrivna processen handlar om hur balans uppnås. En balans mellan belastningar och handlingsförmåga. Familjer kan röra sig fram och tillbaka mellan olika faser då förutsättningarna hela tiden förändras. Att en familj lyckas återskapa balans vid icke-normativa påfrestningar är att uppvisa resiliens. Nedan presenteras de begrepp ur teorin som används för att analysera studiens empiri.

3.1 Belastningar

Begreppet *belastningar* är en översättning från Pattersons (2002) begrepp *Demands* som vi tidigare nämnt (Se *Figur 1*). Belastningar är en av de tre centrala delarna av teorin. Begreppet inkluderar både normativa och icke-normativa belastningar som familjen utsätts för i

förhållande till den signifikanta risken. Belastningarna kan uppstå som individuella, inom familjen som enhet, men också mellan familjen och samhället. Begreppet kan även innebära konflikter inom och utom familjen, spänningar såsom mående, sjukskrivningar eller ekonomiska svårigheter. Det kan även handla om påfrestningar liknande små vardagliga utmaningar (Patterson 2002, s. 350). Belastningar kan definieras som alla negativa konsekvenser och svårigheter som vuxit fram ur problematiken. I studien fokuserar vi främst på de icke-normativa belastningar som familjemedlemmarna upplever.

När en familj möter belastningar som de inte klarar av att hantera, skapas en risk för att de hamnar i kris. Belastningar byggs ofta på varandra, när de inte bemöts på ett fungerande sätt leder de ofta till nya påfrestningar för familjen varpå nya belastningar tar form. Detta sker när familjen inte hinner återhämta sig, vilket i sin tur leder till svårigheter för hur de i fortsättningen kommer att klara av att försöka återskapa balans. Hur belastningarna byggs på hög benämns i teorin som en pile-up av belastningar (Patterson 2002, s. 355).

3.2 Handlingsförmåga

Begreppet *handlingsförmåga* är en översättning av Pattersons (2002) begrepp *Capabilities* som redogjorts för ovan (Se *Figur 1*). Patterson (2002, s. 350, 357) beskriver handlingsförmågan vara allt som familjen aktivt gör för att bemöta och minska belastningarna som upplevs. Detta görs för att återställa balansen inom familjen. Vilka handlingsförmågor som används handlar inte endast om vad familjen väljer att göra, utan även vilka möjligheter och resurser de har. Handlingsförmågan kan identifieras hos en familj på tre olika nivåer. Det kan handla om förmågan att bemöta belastningar som enskild familjemedlem eller som familjen som enhet. Det kan också handla om möjligheter som växer ur samhället eller lokala möjligheter att bemöta belastningarna (Patterson 2002, s. 350, 357). Till exempel kan handlingsförmågor vara att be om hjälp av utomstående, gränssättande eller att ta användning av olika hanteringsstrategier.

3.3 Meningsskapande processer

Begreppet *meningsskapande processer* är en översättning av Pattersons (2002) begrepp *Meanings* som nämnt ovan (Se *Figur 1*). Patterson (2002, s. 351, 355) beskrev de meningsskapande processerna ligga mellan de belastningar som upplevs, och de aktiva

handlingsförmågor som familjen använder. För att återskapa balans mellan belastningar och handlingsförmågor används den meningsskapande processen, vilken innebär att subjektivt tolka och omförhandla situationen genom inre processer. Att omförhandla sin situation innebär att familjemedlemmarna tolkar situationen på nya sätt. Den meningsskapande processen lyfter hur familjen ser på problematiken och deras förmåga att hantera den (Patterson 2002, s. 351, 355). Det handlar alltså om hur familjen själv definierar situationen, sig själva, belastningarna och deras upplevda möjlighet att bemöta krisen. Patterson (2002, s. 357) beskriver att tolkningarna omförhandlas flertalet gånger när en familj lever i kris och används av familjemedlemmarna för att återskapa balans i situationen. De subjektiva tolkningar är något som sker parallellt och konstant inom familjen.

Till begreppet hör även meningsskapande om familjens identitet, om familjen som enhet och hur familjen förhåller sig till normer och värderingar. Teorin betonar att detta meningsskapande sker i tre olika områden. Det handlar om att tolka hur allvarligt belastningen anses vara, en primär bedömning. Som en andra del i detta, en sekundär bedömning, tolkar familjemedlemmen även sin egen förmåga att bemöta belastningarna. Ett annat område rör hur familjemedlemmen tolkar sin familj som enhet, här tillskrivs egenskaper och identitet till familjen. I ett sista område fokuserar meningsskapandet på tolkning av familjens syn på omvärlden och hur de placerar sig själva i relation till denna. Detta kan exempelvis handla om deras relation till samhället och olika hjälpinstanser (Patterson 2002, s. 357).

4 Metod

I detta avsnitt presenteras metoden som använts i denna studie och hur vi praktiskt gått till väga för att besvara syfte och frågeställningar. Denna studie är en kvalitativ innehållsanalys och det empiriska materialet består av fyra självbiografiska verk skrivna av familjemedlemmar till ungdomar som begått brott. Metodavsnittet redogörs genom följande underrubriker: *Metodologiska överväganden, Analysmetod och Bearbetning av självbiografierna, Urval, Arbetsfördelning, Tillförlitlighet och Etiska överväganden.*

4.1 Metodologiska överväganden

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ innehållsanalys av fyra utvalda självbiografiska verk för att besvara frågeställningarna. En kvalitativ metod valdes eftersom studien syftar till

att förstå de beskrivningar som presenteras i självbiografierna på djupet. Kvalitativa metoder har ofta ett interpretativt perspektiv, vilket innebär att tyngden legat vid att förstå den utvalda sociala verkligheten som studerats. Vi har velat förstå hur deltagarna i den utvalda miljön valt att tolka och förstå just sin verklighet (Bryman et al. 2025, s. 426). Studien har inte syftat till att generalisera resultatet till en större population. Den har i stället haft som ambition att på djupet förstå hur familjemedlemmarna beskriver relationen, problemhanteringen och meningsskapandet i de utvalda självbiografierna. Studien har utgått från ett induktivt synsätt. Detta innebär att teorin vuxit fram och valts baserat på det resultat som identifierats utifrån självbiografierna (Bryman et al. 2025, s. 41).

Självbiografier som empiriskt material har använts då det tillfört viktig kunskap när det kommer till hur familjemedlemmar själva beskriver och konstruerar sina erfarenheter. Genom retrospektiva beskrivningarna får vi ta del av bearbetade reflektioner om deras erfarenheter. Vidare har självbiografiska verk möjliggjort värdefulla insikter som annars skulle mött etiska svårigheter. Att ha en familjemedlem som involverar sig i normbrytande och kriminellt beteende kan vara stigmatiserande och därav ett känsligt ämne att studera. Genom de retrospektiva beskrivningarna kan vi inte endast få tillgång till reflektioner och erfarenheter, utan även hur familjemedlemmar själva beskriver och konstruerar sina erfarenheter när de får chansen. De självbiografiska verken tillför subjektivitet och en fördjupad förståelse för en individs inre perspektiv och erfarenheter av en situation. Det tillför värdefull kunskap som är av vikt att förstå vid samarbete med familjemedlemmar i det brottsförebyggande arbetet mot ungdomsbrottslighet.

Valet av självbiografier som empiriskt material kan ifrågasättas då det är en efterkonstruktion av författarna. Detta har inneburit risker för att händelser som beskrivits är förfinade, uteslutande eller förändrade över tid. Då denna studie inkluderat familjemedlemmars meningsskapande processer har efterkonstruktionen därför i stället varit en tillgång. Att berättelserna är konstruerade i efterhand möjliggör insikter om hur familjemedlemmarna har skapat mening, eventuellt accepterat och idag förstår sin situation. Självbiografier har därför utgjort en viktig kunskapskälla, inte minst genom efterkonstruktioner.

Däremot har det varit av vikt att förhålla sig till frågor som vad syftet med att skriva boken kan tänkas vara och vem som har möjlighet att både skriva och publicera den. Hur ett förlag har inverkan på historien är också något vi behövt ta ställning till, eftersom även det kan påverka

berättandet och innehållet. De fyra verken är publicerade av tre olika förlag, vilket styrker urvalet. Däremot har det varit av vikt att fundera kring vinstintresse och vilka historier som får ta plats på marknaden. Tre av de fyra böckerna rör uppmärksammade händelser, vilket kan innebära att det är enklare för de familjemedlemmarna att göra sina röster hörda. Att böckerna är utgivna genom förlag innebär att författarna haft tillgång till redaktörer. För denna studie har det inneburit att framställningarna eventuellt är diskuterade och omskrivna i förhållande till någon annans synpunkter. Även hur medförfattare kan påverka berättandet är något vi behövt förhålla oss till. Två av de självbiografier som utgör materialet är skrivna tillsammans med medförfattare/spökskrivare. Det innebär att framställningarna inte fullt ut kan ses som familjemedlemmarnas egna. Däremot har vi under bearbetningen kunnat konstatera att det är deras egna berättelser och erfarenheter som framkommer. Studien syftar till att undersöka hur erfarenheterna beskrivs i de självbiografiska verken, inte att konstatera vad som är sant och inte. Därmed inkluderas även medförfattarskap/spökskrivande som en del av framställningen.

Den kunskap och erfarenhet som vi tog med oss in i detta arbete grundar sig dels i de moment som utbildningen hittills berört gällande ungdomskriminalitet, dels viss arbetserfarenhet med ungdomsgruppen. Vår förkunskap rörde dock ungdomens- eller socialarbetarens perspektiv i större utsträckning än familjemedlemmarnas. Denna kunskap har kunnat påverka vilka aspekter som uppmärksammats, samt att vi hade förväntningar på vad som skulle prägla resultatet. För att hantera förförståelsens påverkan har vi under arbetets gång haft ett nära samarbete och kontinuerliga diskussioner om tolkningen av materialet. Den teori som använts valdes efter att materialet bearbetats och har varit ny för oss båda, vilket gjorde att tillhörande teoretiska begrepp inte påverkade i ett tidigare stadium än i själva analysen.

4.2 Analysmetod och bearbetning av självbiografierna

Som stöd i vår kvalitativa innehållsanalys har vi inspirerats av Graneheim och Lundmans (2004) analysmetod; *Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness*. Detta är en analysmetod framtagen specifikt för innehållsanalyser. Metoden är tydligt fördelad i olika steg för bearbetning av materialet. Valet av denna analysmetod gjordes för att underlätta i bearbetningsprocessen och förebygga eventuella svårigheter med innehållsanalys som metodval.

Graneheim och Lundman (2004) beskriver i sin analysmetod två olika sätt att bearbeta materialet; *latent* och *manifest innehållsanalys*. Den latent innehållsanalysen inkluderar tolkningar och underliggande teman, varpå den manifesta innehållsanalysen i stället strävar efter att hålla sig textnära. Den manifesta analysen bearbetar endast materialet utefter vad som uttryckligen står skrivet i texten i syfte att minska risken för övertolkning av materialet. I kvalitativa innehållsanalyser förstås tolkning ofta som en central del. För att minska risken för övertolkning strävade vi efter att utgå från en manifest innehållsanalys vid bearbetningen av materialet.

Den manifesta innehållsanalysen består av tydliga steg, vilka vi utgått från vid bearbetning av det empiriska materialet. Dessa är följande; *identifiering av analysenheter*, *identifiering av meningsbärande enheter*, *kondensering av meningsenheter*, *kodning*, samt *utformning av underkategorier och kategorier*. Nedan presenteras även ett utdrag ur tabellen där vi bearbetat materialet. Genom tabellen ser man hur stegen tillämpades praktiskt vid bearbetning av materialet (se exempel från innehållsanalysen under **Tabell 1**).

Steg 1: Identifiering av analysenheter

Bearbetningen av materialet började med att vi läste igenom de utvalda självbiografierna för att skapa oss en helhetsuppfattning. Vid första fulltextläsning markerades alla delar som uppfattades vara av relevans för studiens syfte. Nästintill allt som berörde hur familjemedlemmen förhåller sig till ungdomen markerades. Detta steg gjordes brett och resulterade i en stor mängd utvalda textdelar. De självbiografiska verken bearbetades en andra gång genom fulltextläsning. De markerade delarna lästes med särskild beaktning. Vid en andra fulltextläsning gjordes en ny sortering av materialet, som var mer förankrat och precist utifrån studiens syfte och frågeställningar. De beskrivningar som direkt berörde frågeställningarna markerades. Detta innebär att vi tog ut de delar som berörde relationen till ungdomen, hur familjemedlemmarna hanterat situationen och framställningar av deras meningsskapande. Beskrivningarna utgjorde analysenheterna (Graneheim & Lundman 2004 s. 105 f.).

Steg 2: Identifiering av meningsbärande enheter

Efter identifieringen av analysenheterna, lästes de återigen igenom och meningsbärande enheter renodlades utifrån det utvalda materialet. Graneheim och Lundmans (2004 s. 106) beskriver meningsbärande enheter som meningar eller paragrafer som återger och kan representera det utvalda materialets innehåll. I detta steg tog vi ut det mest centrala innehållet

i analysenheterna för att enklare kunna sortera i materialet. Det var av relevans att hålla de meningsbärande enheterna textnära och väl förankrade i originaltexten. Att hålla enheterna textnära möjliggör en minskad risk för övertolkning av materialet (se exempel från innehållsanalysen under *Tabell 1*).

Steg 3: Kondensering av meningsenheter

Efter identifieringen av meningsbärande enheter, kondenserades dessa. Detta innebar att vi kortade ner innehållet i meningsenheterna till endast kärnan av innehållet. För att behålla kärnan och minska risken för övertolkning var det viktigt att även vid detta steg hålla sig textnära (Graneheim & Lundman 2004 s. 105 f.). Kondenseringen gjordes genom att ta bort överflödiga ord och beskrivningar som inte var av relevans (se exempel från innehållsanalysen under *Tabell 1*).

Steg 4: Kodning

Utifrån de kondenserade meningsenheterna formades sedan koder. Vi har valt att behålla även koderna textnära för att minska risken för övertolkande av materialet. Vid vissa av de meningsbärande enheterna gavs två olika koder, vilket även presenteras nedan (se exempel från innehållsanalysen under *Tabell 1*).

Steg 5: Utformning av underkategorier och kategorier

Koder utformade senare underkategorier och kategorier (se exempel från innehållsanalysen under *Tabell 1*). Koderna skapade mönster och underkategorierna tog form (Graneheim & Lundman 2004 s. 106 f.). I denna studie utgick vi från de samband som varit mest framträdande under fulltextläsning av alla självbiografier, då kopplat till studiens syfte och frågeställningar. För att underlätta vid detta steg gjorde vi en mindmap och placerade ut koderna utifrån de samband som varit mest framträdande. Viss tolkning görs alltid vid utformandet av underkategorier samt kategorier. Underkategorier sammanställdes sedan till tre kategorier och 10 underkategorier (Se översikt av kategorier under *Tabell 2*).

Tabell 1. Exempel på innehållsanalysen

Meningsbärande enheter	Kondensering	Kod	Underkategori	Kategori
<i>Var det mitt fel? Hur kunde jag ha gjort annorlunda? Skulle jag ha varit strängare, mjukare, mer närvarande? Mindre trött? Mer lyhörd? Varför kunde jag inte skydda honom?</i> (Öberg & T. 2025, s. 7).	Ifrågasätter sin roll, vad som kunde gjorts annorlunda och varför hon inte kunde skydda honom.	Ifrågasättande av sitt föräldraskap.	Självtvivel och självanklagelse	Inre erfarenheter och meningsskapande
<i>Det är Fars dag. Jag känner mig inte som en särskilt lyckad far. Isak och Caroline firar mig. Det känns tomt utan Maja. Som om något har rivits bort ur mitt hjärt</i> (Hellman 2026, s. 64)	Känner sig inte som en särskilt lyckad far på farsdag. Känns tomt utan Maja. Som om något rivits bort ur hjärtat.	Kod 1: Känner sig inte som en lyckad far Kod 2: Känns tomt utan Maja och som att något rivits ut ur hjärtat	Underkategori 1: Självtvivel och självanklagelse Underkategori 2: Kärleksfull relation och motstridiga känslor	Kategori 1: Inre erfarenheter och meningsskapande Kategori 2: Den paradoxala relationen
<i>Han gör mig galen, han gör mig orolig, han gör mig ledsen, men jag kommer aldrig att överge honom. Aldrig</i> (Pernsjö 2024, s. 152).	Känner sig galen, orolig och ledsen. Men kommer aldrig överge honom.	Kommer aldrig överge honom trots oroskänslor	Kärleksfull relation och motstridiga känslor	Den paradoxala relationen

Tabell 2. Översikt av kategorier

Kategorier	Underkategorier
Den paradoxala relationen	• Kärleksfull relation och motstridiga känslor • Oro kopplat till ungdomen • Visad förståelse och förflyttande av gränser
Hantering och konsekvenser av ungdomens problematik	• Engagemang och gränssättande • Negativa konsekvenser för familjemedlemmar • Psykiska och fysiska konsekvenser för familjemedlemmarna
Inre erfarenheter och meningsskapande	• Självtvivel och självanklagelse • Ifrågasättande inför situationen • Acceptans • Att befinna sig utanför normen

4.3 Urval

Urvalet består av fyra självbiografiska verk, vilka skildrar erfarenheter hos familjemedlemmar till ungdomar som begått brott. För att identifiera relevant empiriskt material har vi använt oss av ett målstyrt urval. Detta innebär att vi noggrant valt ut specifika självbiografier, som på ett informationsrikt och meningsfullt sätt, besvarar frågeställningarna (Bryman et al. 2025, s. 462). Under denna rubrik presenteras hur vi identifierat, sorterat och valt ut det empiriska materialet. Det avslutas med en kortare presentation av de självbiografiska verken.

Urvalsprocessen började med en identifiering av ett antal urvalskriterier för att underlätta i sorteringen av självbiografiska verk. Begreppet ungdom avgränsades i denna studie att endast röra åldrarna 13–25 år. Vidare skulle de självbiografiska verken endast vara skrivna av

familjemedlemmar själva, med eventuella medförfattare. I de självbiografiska verken skulle familjemedlemmarna beskriva och reflektera över sina erfarenheter på ett gynnsamt sätt utifrån studiens syfte och frågeställningar. Då studien belyste alla roller inom familjen har alla åldrar och könstillhörigheter inkluderats. Böckerna skulle vara skrivna i svensk kontext. Vidare var ett kriterium att de självbiografiska verken publicerades under åren 2016–2026 för att innehållet fortfarande ska vara av relevans för aktuell forskning, normer och samhällsstruktur.

Utifrån de valda urvalskriterierna påbörjades insamling av det empiriska materialet. Vid detta steg identifierades en tydlig brist på självbiografier skrivna av familjemedlemmar till ungdomar som begått brott. Vid insamling av empiriskt material användes framför allt Lunds universitets sökmotor FINN, men även andra sökmotorer användes, så som Adlibris och Akademibokhandeln. Böckernas publiceringsår avgränsades till perioden 2016–2026 till följd av ovanstående urvalskriterium. Sökord som användes var till exempel “självbiografi” och “kriminalitet*”, “självbiografi” och “brottslighet*”, “självbiografier” och “narkotikabrott”, “självbiografi” och “mord”, vilka kombinerades med sökord som “anhörig” eller “medberoende”. Därefter identifierades de självbiografier som var skrivna av anhöriga och som var av relevans utifrån studiens syfte och frågeställningar.

Baserat på ovanstående process av urvalskriterier och insamlingsmetod identifierades fem självbiografiska verk som skulle utgöra det empiriska materialet. Efter fulltextläsning exkluderades en av böckerna. Anledningen till detta var att den innehöll skönlitterära inslag och därmed inte kunde granskas som ett självbiografiskt verk. Resterande fyra böcker valdes ut som material för att besvara studiens syfte. Två av de fyra utvalda självbiografiska verken är skrivna av mammor till söner som begått brott, varav en är skriven av föräldern själv och en tillsammans med en spökskrivare. En av självbiografierna är skriven av en syster vars bror begått brott, tillsammans med två medförfattare. Den fjärde är skriven av en pappa till en dotter som begått brott.

För studien var det betydelsefullt att inkludera olika roller inom familjen för att nå ett familjeperspektiv. Det fanns flera böcker som berörde samma ämne, men som i stället var skrivna av externa parter, baserade på intervjuer med familjemedlemmar. De valdes bort eftersom studiens syfte var att undersöka hur familjemedlemmar själva framställt sina upplevelser genom självbiografiska verk. Självbiografier ger mer omfattande och subjektiv kunskap för studien, vilket böcker skrivna av externa parter inte kunde.

Nedan presenteras en kortare beskrivning av de fyra utvalda självbiografiska verken:

Mamma, om du inte hade bett för mig hade jag varit död (Öberg & T. 2025). Boken berättas ur en mammas perspektiv vars son involverades i gängkriminalitet. Det är en skildring av en mammas skuld och smärta när hennes son involveras i brottsligheten. Vidare beskrivs hur hennes föräldraskap påverkas och kampen om att få bort sonen från kriminaliteten. Boken belyser särskilt skildringar av de känslor och de handlingar som en familjemedlem upplever under en tid av bristande kommunikation och en frånvarande ungdom. Författaren uttrycker att boken är skriven i syfte att bidra till det brottsförebyggande arbetet. Boken har använts i Ebokformat.

Ett ord för blod (Idle, Lundgren & Fridell 2023). Boken skildrar ett syskons redogörelse för hur kriminaliteten påverkar familjen. Den skildrar en systers upplevelser av att växa upp med en bror som är involverad i kriminalitet, där han är ett omtalat namn inom den organiserade brottsligheten i Sverige. Författaren skildrar de påfrestningar som en sådan familjesituation kommer med. Även vilka konsekvenser broderns val av livsstil ger henne och hur detta påverkar hennes sociala liv. Författaren uttrycker att boken är skriven för att ge röst åt alla mammors och systrars smärta.

Älskade jävla unge (Pernsjö 2024). Författaren skildrar innebörden av att vara mamma till en kriminell. Boken belyser framför allt en processuell utveckling gällande sonens normbrytande beteende, försäljning- och användning av droger samt stölder. Författaren skriver om hur detta påverkar alla i familjen. Innehållet belyser innebörden av att vara medberoende och kampen för att förstå och hjälpa rätt.

Min dotter och mordet i Vetlanda (Hellman 2026). I denna bok skriver en pappa om sina erfarenheter när hans dotter häktas vid misstanke för människorov, mord och grovt gravfridsbrott. Boken belyser ifrågasättande av vad som är sant i förhållande till ungdomens agerande och misstankar. Vidare beskriver självbiografen en vilja att hjälpa och stötta sin dotter och den känslomässiga kampen av att vara maktlös inför rättsväsendet.

4.4 Arbetsfördelning

Arbetet genomfördes i nära samarbete och med kontinuerliga diskussioner om tillvägagångssättet under arbetets gång. Båda parterna läste och bearbetade alla fyra självbiografier. Vi strävade efter en jämn arbetsfördelning där vissa avsnitt delades upp och andra skrevs tillsammans från start. Samtliga avsnitt lästes, kommenterades och diskuterades av båda parterna. Vi har båda två gemensamt ansvar för studiens alla delar.

Analysarbetet delades till en början upp på så sätt att meningsenheter, kondensering och kodning gjordes separat. Arbetet med att sammanställa koderna till underkategorier och sedan kategorier gjordes tillsammans. Vi gick även igenom de tidigare faserna systematiskt för att sträva efter manifest nivå och att vi uppfattade de meningsbärande enheternas innebörd på liknande sätt.

4.5 Tillförlitlighet

För att bedöma och stärka tillförlitligheten i denna studie har tre aspekter diskuterats; trovärdighet, pålitlighet och överförbarhet (Graneheim & Lundman 2004, s. 109 f.). Dessa är direkt kopplade till studiens val av metod och analys.

För att stärka trovärdigheten var strävan för studien att datamaterialet skulle utgöra en variation av perspektiv (Graneheim & Lundman 2004, s. 109 f.). Detta gjordes genom att studien syftat till att undersöka olika familjemedlemmar, inte endast föräldrar eller syskon. Vårt datamaterial består av tre kvinnor och en man. Detta innebär att manliga perspektiv är underrepresenterade i just denna studie. Även syskon-perspektivet är underrepresenterat i denna studie där endast en av fyra böcker är skrivet ur ett syskons perspektiv. Studien har däremot fått inblick i olika perspektiv inom familjen vilket styrker trovärdigheten. Familjerna kommer från olika delar av landet, och ungdomarna har olika typer av problematik.

Vidare är tydliga insamlingsmetoder och mängden data av vikt vid diskussion om trovärdighet. Den manifesta innehållsanalysen belyser vikten av att välja ut delar av relevans med försiktighet för att inte förlora textens innebörd. En för bred meningsenhet kan innehålla mer än en poäng, samtidigt som en för snäv meningsenhet riskerar att fragmentera berättelsen (Graneheim & Lundman 2004, s. 109 f.). För att stärka trovärdigheten i förhållande till det tidigare nämnda har vi valt att inkludera exempel från den tabell som använts under

analysprocessen. Detta görs för att underlätta för läsaren vid bedömning av studiens trovärdighet och förståelse för hur vi bearbetat materialet.

Utöver detta handlar trovärdigheten om att studiens resultat ska representera datamaterialet som helhet, exempelvis genom de kategorier som skapas (Graneheim & Lundman 2004, s. 109 f.). För att stärka denna studies trovärdighet har därför citat inkluderats i resultatet. Citaten finns till för att skapa transparens för hur vi har arbetat med materialet. Dessutom har vi under arbetets gång haft kontinuerliga diskussioner och reflektioner om alternativa sätt att förstå innehållet. Detta har gjorts för att minska risken för övertolkning av materialet.

Den andra aspekten, pålitlighet, handlar om hur fenomenet kan förändras över tid och hur forskarens beslut kan komma att ändras efter hand som datamaterialet kan bearbetas. Att ny kunskap som tillkommer under forskningsprocessen, kan påverka den fortsatta analysen har vi försökt bemöta genom att ha en öppen och transparent dialog (Graneheim & Lundman 2004, s. 109 f.). När det kommer till att fenomenet kan förändras över tid, bemöts detta genom det faktum att självbiografierna redan finns publicerade och utgivningsåren är avgränsade.

Slutligen handlar den tredje och sista aspekten om överförbarhet. Detta handlar om i vilken utsträckning resultaten kan överföras till andra sammanhang eller grupper. För att möjliggöra en sådan bedömning för läsaren, har vi strävat efter en tydlig transparens och öppenhet genom alla delar av studien. Detta görs genom att till exempel inkludera citat i resultatavsnittet (Graneheim & Lundman 2004, s. 109 f.).

Vidare är tolkning även av relevans att diskutera i denna studie. I kvalitativ forskning förekommer alltid en viss grad av tolkning. Tillförlitligheten handlar därför om att formulera välgrundade argument för att de tolkningar och den analys som gjorts är den mest sannolika och trovärdiga. För att möjliggöra för läsaren att fundera över alternativa tolkningar så har studien hållits transparent och öppen, särskilt i metod och resultat.

4.6 Etiska överväganden

För att säkerställa att etiska aspekter beaktats under forskningsprocessen har Vetenskapsrådets etiska principer för människobehandlande studier använts. Principerna är publicerade som en

allmän utgångspunkt för etiska överväganden när människor involveras. Principerna är följande; *att göra gott, att inte skada, att respektera självbestämmande (autonomi), att upprätthålla rättvisa* (Vetenskapsrådet 2024, s. 57 f.).

De två första etiska principerna som beaktats är att göra gott och att inte göra skada. Att göra gott i ett forskningssammanhang innebär enligt det Vetenskapliga rådet att generera kunskap som kan komma till nytta. Vidare innebär att inte göra skada att identifiera och minimera de eventuella risker som forskningen kan medföra för människor (Vetenskapsrådet 2024, s. 58). Den första etiska principen tas i beaktning genom att identifiera en kunskapslucka inom forskningsfältet ungdomsbrottslighet, samt genom att studera ett relevant ämne i förhållande till socialt arbete. Vidare behandlar studien ett känsligt ämne som kan medföra risker. Riskerna kan i detta fall utgöras av felaktiga tolkningar av de självbiografiska verken eller att studien bidrar till stigmatisering av författarna och ungdomarna det handlar om. Valet av analysmetod är ett av de val som gjorts för att bemöta eventuella risker. Analysmetoden som använts i studien är särskilt framtagen för innehållsanalyser. Detta för att möjliggöra för skribenterna att på ett textnära sätt förhålla sig till materialet och minska övertolkning. Studien berör känsliga ämnen och materialet har därför behandlats med respekt. Vi har genom kontinuerliga och öppna dialoger strävat efter att säkerställa att inga kontexter förvrängts, att inga citat ryckts ur sitt sammanhang samt att alla citat har använts i enlighet med Upphovsrättslagen (1960:729, 2 kap. 22 §).

Den tredje etiska principen handlar om att respektera självbestämmande (Vetenskapsrådet 2024, s. 59). Detta innebär att man informerar deltagarna om vad studien innebär och därefter låter individerna själv bestämma om deltagandet (ibid.). Sett till att självbiografierna är utgivna och tillgängliga för allmänheten, förstås detta som ett samtycke för allmänheten att läsa, undersöka eller studera verken. Däremot har vi inget uttalat samtycke från ungdomarna. Detta etiska övervägande bemöts genom att analysen berör familjemedlemmarna och deras framställningar av sin situation, inte ungdomarna och deras historia. Men för att på ett respektfullt sätt bearbeta materialet har det däremot varit av vikt att hålla sig textnära och återge skribenternas framställningar. Skulle detta inte tas i beaktning finns det risk för att författarnas framställningar återges på ett felaktigt sätt. I ett sådant fall skulle ett samtycke från författarna kunna ifrågasättas.

Den fjärde etiska principen handlar om att upprätthålla rättvisa. Detta innebär att de personer som utsätts för eventuella risker, såsom stigmatisering eller felaktiga tolkningar, även får ta del av den nytta som studien resulterar i (Vetenskapsrådet 2024, s. 59). I förhållande till vår studie handlar detta om att kunskapen kring familjemedlemmarnas beskrivningar, grundar sig i en vilja att inkludera deras röster i forskningen kring ungdomsbrottslighet. Att upprätthålla rättvisa görs därmed genom att inkludera deras röster i kombination med att ha god kunskap om riskerna, de etiska svårigheterna och hur vi behandlar materialet.

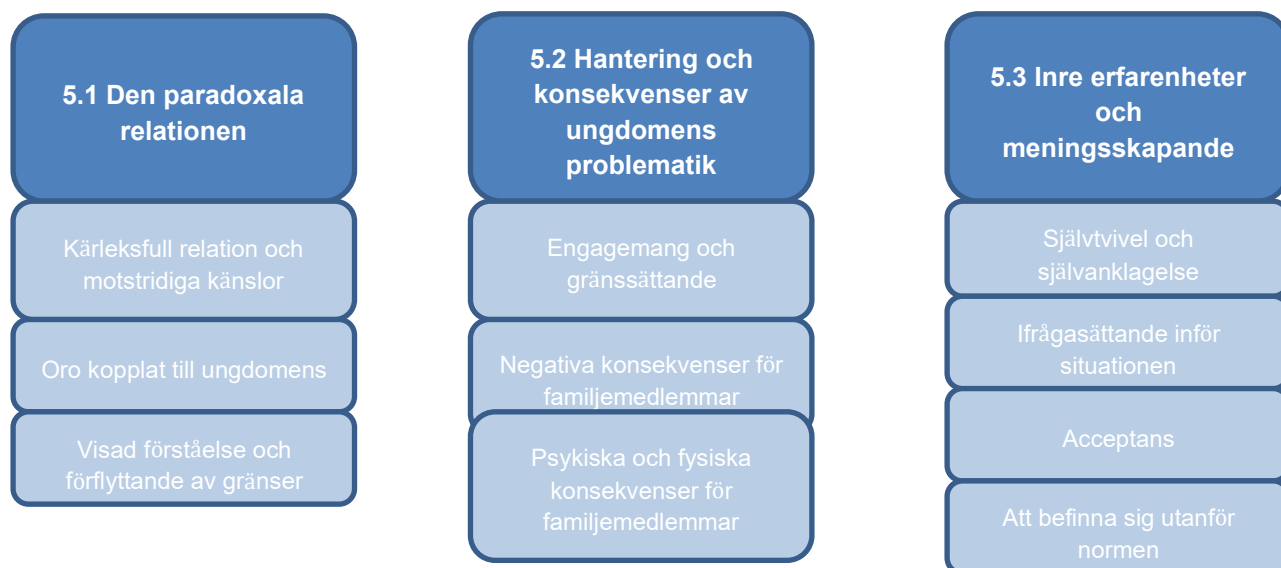
5 Resultat och analys

I detta avsnitt kommer följande frågeställningar att besvaras;

- Hur framställs relationen mellan familjemedlemmarna och ungdomen?
- Hur framställer familjemedlemmarna att de hanterar utmaningar i ungdomens problematik?
- Hur beskriver och skapar familjemedlemmarna mening kring sina erfarenheter och sin situation?

Analysen av de fyra självbiografiska verken resulterade i tre kategorier och 10 underkategorier som redogörs nedan:

Figur 2. Översikt över resultatet (se även **Tabell 2.** Översikt av kategorier)

Varje avsnitt kommer att börja med en sammanfattning av kategorin som helhet och övergår därefter till att redogöra för underkategorierna. Citat från självbiografierna används för att förtydliga kategoriernas innebörd. För att underlätta för läsaren och stödja förståelsen för teorins cirkulära process avslutas detta avsnitt med en sammanfattning där vi knyter ihop alla teman och analyser.

5.1 Den paradoxala relationen

Relationen framställs genom beskrivningar av en saknad, samt ett hopp och tro om en positiv förändring. Resultatet visade beskrivningar av en stark kärlek och omsorg kopplat till ungdomen. Till följd av denna kärlek och omsorg identifierades flera beskrivningar gällande en omfattande oro samt motstridiga känslor kopplat till ungdomen och problematiken. Denna kategori delas upp i tre underkategorier; *Kärleksfull relation och motstridiga känslor*, *Oro kopplat ungdomen* samt *Visad förståelse och förflyttande av gränser*.

Kärleksfull relation och motstridiga känslor

Familjemedlemmarna beskriver kärleksfulla och omsorgsfulla relationer till ungdomarna. Den författare som är syster till sin bror som begått brott beskriver hur han alltid hade hennes rygg. Hon skriver att ungdomen trots allt var hennes allt och att hon alltid såg värmen i hans ögon.

En av föräldrarna beskriver hur de, oavsett vad, älskar ungdomen. Vidare beskrivs en stark kärlek där familjemedlemmen beskriver sig behöva ungdomen, lika mycket som ungdomen behöver familjemedlemmen. Alla författare beskriver att de ser ungdomens fina sidor. Kopplat till detta beskrivs även en stark tro på ungdomens potential och familjemedlemmarna uttrycker en vilja till förändring och ett liv utan kriminalitet. Beskrivningarna är omfattande och präglade av känslor som omtanke, sorg och kärlek.

I citatet nedan beskriver en mamma sin kärlek till- och omsorg för ungdomen efter att hon mottagit ett brev från honom i häktet:

Jag vet att Alfred älskar mig, han brukar säga det, men att se det i text är något annat. Och att han tackar, det känns så fint mitt i allt. Han är ju fin, Alfred. Han har så många fina sidor, jag får inte glömma bort det. Jag gråter för att jag blir påmind om det och för att han sitter inlåst i ett litet rum utan att få träffa någon annan. Jag gråter för att vi har försökt så mycket och inget har hjälpt och för att det är så outhärdligt sorgligt allting. Han är så fin och han skulle kunna göra så bra saker. Jag älskar honom av hela mitt hjärta (Pernsjö 2024, s. 167).

Citatet ovan representerar de beskrivningar som författarna gör kopplat till den tid de är ifrån ungdomarna. Beskrivningarna belyser även en stor sorg under den tid som familjemedlemmarna är ifrån varandra på grund av placeringar, rymningar och perioder av häktning. Familjemedlemmarna beskriver då en saknad och längtan efter återseende. De gånger författarna beskriver en återförening präglas framställningen av glädje.

I böckerna finns även beskrivningar av hur familjemedlemmarna trots den starka kärleken till ungdomen, fördömer deras kriminella handlingar. I flera av självbiografierna beskriver familjemedlemmarna deras inre resonemang om motstridiga känslor. De motstridiga känslorna framställs framför allt kopplat till brotten och kriminaliteten. Familjemedlemmarna beskriver omfattande beskrivningar av kärlek till ungdomen, men kämpar med att acceptera deras handlingar.

I en av självbiografierna framställs ungdomen trots sina handlingar som ett skydd för familjen, även om han är anledningen till att de försatts i situationen. Författaren beskriver sina tankar om situationen i samband med att hon fått reda på att hennes bror förts till sjukhus efter att han blivit skjuten på grund av involvering i organiserad brottslighet:

Vi visste att vem som helst i familjen kunde drabbas av våldet, vi visste också att Bilal var den som gjort oss andra till villebråd för hämndaktioner, men samtidigt var han ryggraden i familjen, han gjorde vad han trodde var rätt i det kaos som var vårt liv, han var en människa som vi älskade och behövde (Idle, Lundgren & Fridell 2023, s. 224).

Analys

Kapetanovic, Boele & Skoog (2019) belyser kommunikationen och relationen mellan ungdomen och föräldern som viktig i förhållande till minskad ungdomsbrottslighet. Utifrån resultatet kan familjemedlemmarnas beskrivningar av en stark kärlek och motstridiga känslor förstås som försök att bibehålla en god relation mellan föräldern och ungdomen. Genom att berätta att man älskar ungdomen, men fördömer handlingarna, uppvisar familjemedlemmen en trygghet i relationen. Det visar att familjemedlemmarna ser ungdomen som individ, bortom problematiken. Att relationen, kärleken och stödet finns kvar trots att familjemedlemmarna inte kan stå bakom ungdomens brottsliga handlingar. Detta främjar inte endast relationen utan enligt Kapetanovic, Boele & Skoog (2019, s. 1720) skapas även bättre förutsättningar för att ungdomen ska lyssna på familjemedlemmen.

Med Pattersons (2002) teori kan de motstridiga känslorna tolkas vara ett uttryck för att belastningarna, i form av ungdomsbrottsligheten, överskridit familjemedlemmarnas resurser att hantera dem. Motstridiga känslor kan då vara ett uttryck för obalansen mellan belastningar och handlingsförmågorna. Kärleken och den omsorgsfulla relationen kan då enligt Pattersons (2002) teori förstås som en hanteringsstrategi från familjemedlemmarna för att återställa balansen och hantera situationen. Familjemedlemmarna beskriver sig älska, tro på, värna om och försöka förstå ungdomen. Beskrivningarna kan tolkas vara uttryck för att hantera kriminaliteten. Med hjälp av Svensson och Johnson (2022) skapas en förståelse för att en god relation mellan familjemedlemmen och ungdomen behövs för att familjens hanteringsstrategier ska få så goda resultat som möjligt. Resultatet visar däremot att familjemedlemmarnas försök att återskapa balans inte alltid ger önskvärda resultat, vilket stärker den cirkulära processen som Pattersons (2002) teori beskriver.

Oro kopplat till ungdomen

Familjemedlemmarna beskriver en oro i relation till ungdomen. Oron uttrycks på olika sätt, men framför allt kopplat till att familjemedlemmarna inte vet vad ungdomarna gör eller hur de

mår. Oron beskrivs i takt med fortsatt problematiskt beteende och i förhållande till att problematikens allvarlighetsgrad eskalerar. Oron beskrivs som svårhanterlig och konstant. Två av familjemedlemmarna beskrev en stark oro för ungdomens liv och säkerhet.

En mamma beskriver hennes oro kring sonen efter att hon började uppleva att hon tappade kontrollen. Sonen gav diffusa svar, kom hem sent och uppträdde undvikande:

Det började långsamt. En timme sen hemkomst. En konversation han undvek. Sedan blev det en dag, två, tre och till slut varje kväll. Han hängde mer och mer i studion, kom hem sent och ibland inte alls. Sa att han ”jobbade”, skrev texter. Hans ögon var tröttare, men också kallare. Borta på något sätt. Jag försökte fråga. Förstå. Ställa krav utan att förstöra allt.

Jag fick lära mig mycket senare att det inte var i studion han var varje kväll. [...] Det var som att stå på stranden och se sitt barn dras ut med en våg. Och vågen var tystnad, nya vänner, undanflykter och något mörkt. Jag gick runt med en klump i magen, sov inte ordentligt och vaknade varje natt med ett tungt hjärta. Kroppen visste det långt innan hjärnan vågade förstå: jag höll på att förlora honom (Öberg & T. 2025, s. 6).

I tre av böckerna beskriver även författarna ett flertal gånger en oro specifikt kopplat till att ungdomen är frihetsberövad eller placerad av socialtjänsten. Oron grundar sig ofta i den begränsade kontakten, inlåsningsen och familjemedlemmarnas vilja för ungdomarnas välbefinnande.

En av författarna beskriver en oro kopplad till att ungdomen blir häktad.

Vi har ingen kontakt med Maja. Hur mår hon? Håller hon ihop? Det är omöjligt att inte oroas sig och tänka på henne inlåst på häktet [...] På kvällen hör polisen av sig. Det är Lennart, som kommer bli vår kontaktperson. Han undrar om vi vill ha kontakt med Maja. Så snabbt som möjligt, svarar vi. Vi kan inte tänka oss något värre tillstånd än den pågående tystanden mellan oss och henne (Hellman 2026, s. 49).

En av författarna belyser hur oron kopplad till frihetsberövandet från början är konstant, men hur det normaliseras med tiden efterhand som situationen blir till vardag.

Analys

Enligt Patterson (2002, s. 350 f.) förstås alla negativa konsekvenser kopplat till kriminaliteten som belastningar för familjen. Familjemedlemmarnas beskrivningar av oro kan därför förstås som ytterligare en belastning som tillkommit till följd av brottsligheten. Materialet visar även att oron är kopplad till brist på kunskap om vart ungdomen befinner sig, vem ungdomen umgås med eller hur hen mår. Detta kan förstås som aspekter av bristande föräldrakontroll, vilken anses som en del av att förebygga ungdomskriminalitet, även om socialt stöd visat sig vara mer centralt (Walters 2020, s. 97).

Oron blir i sin tur något som familjemedlemmen behöver hantera. Som nämnt i teoriavsnittet, kan belastningar komma från olika nivåer; individuell, inom familjen och samhällelig. Oro kan förstås som både en belastning på individuell nivå och familjenivå eftersom oron är så omfattande att den påverkar individen och familjen som helhet (Patterson 2002, s. 350 f.). Patterson (2002, s. 350) beskriver hanteringen av belastningar som en process i konstant rörelse. Detta innebär att familjens hanteringsförmågor och meningsskapande processer påverkas av familjemedlemmarnas upplevda belastningar.

Oron som familjemedlemmarna upplever kan även förstås som en hanteringsstrategi och hanteringsförmåga enligt Patterson (2002, s. 355). Att konstant oroa sig när familjemedlemmen inte vet var ungdomen befinner sig, hur hen mår eller vad hen gör kan bli ett sätt för familjemedlemmarna att ha kontroll över situationen och återskapa en känsla av balans. Genom att oroa sig hanterar familjemedlemmarna på ett sätt den förlust av kontroll som de upplever gentemot ungdomens kriminalitet. Familjemedlemmarnas omfattande oro beskriver den komplexitet som visar sig vid en kris och deras sätt att hantera situationen bidrar med en ytterligare belastning att hantera.

Oro, oavsett om den förstås som en belastning eller hanteringsstrategi, kan liknas med det resultat som Subekti, Wilopo & Rahmat (2021, s. 338 f.) presenterar i litteraturöversikten gällande hanteringen av situationen. Där skiljer de på emotionellt- och problemfokuserad hantering, där oron i detta fall, oavsett som belastning eller hanteringsförmåga, skulle förstås som emotionellt fokuserad hanteringsstrategi.

Visad förståelse och förflyttande av gränser

De självbiografiska verken visar hur familjemedlemmarna beskriver en vilja att förstå ungdomarna och deras situation. Familjemedlemmarna beskriver sig stå kvar i relationen och stöttar ungdomarna till följd av en vilja att förstå ungdomen och deras val av handlingar. På olika sätt beskriver familjemedlemmarna hur de visar förståelse och sympati för ungdomen. Familjemedlemmarna visar ett sökande efter förklaringar till ungdomens problematiska beteende. En del familjemedlemmar beskriver ungdomen som missförstådd, samtidigt som andra betonar ungdomens umgänge som avgörande för problematiken.

I citatet nedan beskriver en mamma sina tankar om ungdomens problematiska beteende och ilska:

Tänk att hela tiden gå runt och bära på sån ilska. Tänk att hela tiden känna sig motarbetad och missförstådd. Tänk att hela tiden tycka att saker som händer bara är andras fel. Tänk att någonstans förstå att alla andra tänker annorlunda än en själv. Tänk att vilja och försöka, men konsekvent misslyckas. Då är det kanske inte så konstigt att man röker cannabis. Eller slår sönder dörrar. Jag tycker så synd om honom (Pernsjö 2024, s. 78 f.).

Vidare beskriver en del av familjemedlemmarna hur gränser förflyttas för vad som anses okej och inte. Anpassningarna gjordes med sympati och viljan att förstå ungdomen som grund. Förståelse för ungdomens problematik visade sig bidra till förflyttning av gränser och en normalisering av problematik.

Analys

Beskrivningarna av att visa förståelse för ungdomen och förflyttandet av gränser kan förstås som uttryck för meningsskapande processer enligt Patterson (2002, s. 351). Förståelsen kan enligt Patterson (2002, s. 351) vara ett sätt för familjemedlemmarna att omförhandla ungdomens identitet för att kunna hantera situationen. Genom att reflektera över varför ungdomen gör som den gör, kan familjemedlemmen behålla sin bild av vem ungdomen är. Det förstås vara ett sätt för familjemedlemmarna att skapa mening i situationen och förstå varför det blivit som det blivit. Meningsskapandet kan förstås som en bro mellan de upplevda belastningarna och hanteringsförmågorna. Där familjemedlemmarnas förståelse för varför, samt vad det innebär för ungdomen och de själva, förblir centralt. Familjemedlemmarnas

meningsskapande process handlar därmed till stor del om att tillskriva problematiken särskilda egenskaper och på så sätt definiera omfattningen (Patterson 2002, s. 351).

Med hjälp av Pattersons (2002, s 357) teori kan även sympatin förstås som en hanteringsstrategi för familjemedlemmarna. Denna hanteringsstrategi kan antas fungera som ett sätt att hantera den emotionella belastningen som kriminaliteten medfört. Empatin kan tänkas fungera som ett nytt perspektiv i försöken att skapa förståelse för ungdomens beteende. Beskrivningarna kan även liknas vid de svar som familjemedlemmarna gav i Knowles et al. (2016, s. 454) studie. Där intervjupersonerna förklarade olika alternativa orsaker till att de och ungdomarna hamnat i den situation de hamnat i.

Beskrivningarna av gränsförflyttandet kan i sin tur också förstås som en meningsskapande process. Det kan förstås som omförhandlingar och nya tolkningar av situationen, där kriminalitet och problematiskt beteende normaliseras. Det är i de subjektiva bedömningarna som alternativa sätt att hantera situationen formas (Patterson 2002, s. 351). För att kunna hantera krisen behöver familjemedlemmar uppdatera sina tolkningar av verkligheten. Gränsförflyttande kan därför förstås som nödvändigt för att kunna ta vid åtgärder och anpassa sig till situationen.

5.2 Hantering och konsekvenser av ungdomens problematik

Beskrivningar av praktiska hanteringsstrategier och konsekvenser för familjemedlemmar kan delas in i tre olika delar; *Engagemang och gränssättande*, *Negativa konsekvenser för familjemedlemmarna* samt *Psykiska och fysiska konsekvenser för familjemedlemmar*. I alla de självbiografiska verken beskrivs en rad försök av gränssättande och engagera sig i ungdomen och problematiken. Författarna beskriver också olika typer av konsekvenser, både i förhållande till ungdomen och i förhållande till familjemedlemmen själv.

Engagemang och gränssättande

Författarna beskriver ett starkt engagemang kopplat till ungdomen, problematiken och en vilja att förbättra ungdomens situation. Detta beskrivs bland annat genom praktiskt engagemang såsom kontakt med skola och socialtjänst. Författarna beskriver även hur de kontakter vänner och bekanta samt andra i ungdomens närhet, för att få information och kontroll över situationen. I majoriteten av böckerna beskriver familjemedlemmarna hur de gör allt de kan

för att hjälpa, underlätta och stödja ungdomen. Efter en lång tid av engagemang beskriver familjemedlemmarna att kampen upplevs energikrävande. De beskriver hur de själva påverkas av den konstanta närvaron som krävs.

En mamma skriver om hennes försök att stötta ungdomen med skolarbetet eftersom hon försöker bidra till att skolan påverkas så lite som möjligt till följd av ungdomens eget beteende. Hon beskriver hur engagemanget gör henne trött till viss del, men att hon inte släpper taget om ungdomen.

Ibland är jag så trött att jag bara vill gråta, men varje kväll suger jag tag i honom. Jag lägger mig bredvid honom i hans säng, jag sätter mig bredvid honom i soffan, jag står bredvid honom när han är på toaletten [...] Jag känner mig som en svans, som svansar runt och efter honom, men jag kan inte släppa det. Skolan är så viktig, han måste ha betyg så att han kommer in på ett gymnasium, så att han kan få ett jobb, så att det kan gå bra. Han måste klara skolan (Pernsjö 2024, s. 40).

En annan författare beskriver engagemanget genom olika försök att undvika att dra in ungdomen i fler problem. Detta framställs exempelvis genom att undanhålla provokativ information som syskonet får till sig, eller hur författaren funderar på att prata med ungdomen om att sluta med kriminalitet. Hon skriver:

Jag ville inte ha något med det att göra. Av samma anledning hade jag alltid undvikit att berätta för Bilal om dom gånger jag blivit hotad eller utfrysst. Jag ville inte trappa upp konflikten, och jag var också helt ointresserad av hämnd, det var inte min grej, och jag ville inte heller dra in Bilal i mer problem (Idle, Lundgren & Fridell 2023, s. 134).

Vidare beskrivs olika sätt som familjemedlemmarna sätter gränser i ett försök att styra ungdomen i rätt riktning. Detta beskrivs som regler, konsekvenser och hur de konfronterat ungdomen vid oönskat beteende. En förälder beskriver hur hon konfronterar ungdomen efter att ha hittat droger i hemmet efter en tid av omfattande problematik. Samtidigt beskriver författarna det ibland vara svårt att sätta- och upprätthålla gränser. En förälder beskriver hur han i ett tidigt skede försökte sätta gränser efter att ungdomen börjat umgås med andra ungdomar som uppvisat normbrytande beteende. Föräldrarna fick reda på att en av ungdomens vänner erbjudit hennes bror att köpa droger av honom. Författaren konfronterar sin dotter och beskriver hur han upplever att han inte når fram:

När vi hörde det förbjöd vi Maja att vara med honom. Ett förbud som Isak kände till. Det hade Maja nu struntat i och dessutom hade hon tagit med honom till vårt hem. [...] Vi hade ett rejält samtal med Maja och förklarade att den killen tar du aldrig mer hem till oss. Jag märkte att hon inte riktigt tog in och förstod det vi sa (Hellman 2026, s. 52).

Analys

Med hjälp av Patterson (2002, s. 351) kan familjemedlemmarnas engagemang och försök att sätta gränser för ungdomens problematiska beteende förstås som en hanteringsförmåga. Genom att familjemedlemmarna engagerar sig i ungdomen bemöts de upplevda kraven. I första citatet beskriver en mamma hur hon hjälper sin ungdom med skolarbetet och engagerar sig. Enligt Patterson (2002, s. 351) kan halka efter i skolan utgöra ännu en belastning för familjen som behöver hanteras. Genom att hjälpa ungdomen med skolarbetet bemöter familjemedlemmen detta upplevda krav. Engagemanget förbrukar samtidigt en resurs (tid och ork) vilket gör att ytterligare ett krav växer fram. Dessa framställningar visar att familjemedlemmarna i denna studie har försökt utöva den föräldrakontroll, det engagemang samt det stöd som (Walters 2020, s. 108; Diaz och Patacchini 2023, s. 689; Merrin et al. 2020, s. 630) menar har inverkan på det brottsförebyggande arbetet. Oavsett om engagemanget är av stöttande karaktär eller som regler och krav, så visar materialet på en komplex verklighet där engagemanget och gränssättandet sällan var tillräckligt.

Detta avsnitt förtydligar Pattersons (2002, s. 350) resonemang om den konstanta rörelsen mellan belastningar på familjen och hanteringsförmågor, samt den komplexitet som detta innebär. Patterson (2002, s. 358) belyser hur anpassningsprocessen och strävan efter balans är något som påverkar hela familjen. Vidare beskrivs det hur anpassningsprocessen är beroende av alla familjemedlemmars bedömningar. Resultatet visar att alla perspektiv inom familjen engagerar sig, men på olika sätt. Att försöka kontrollera situationen och stödja ungdomen mot positivt beteende är alltså inte endast något som kopplas till föräldrar.

Enligt Pattersons teori (2002, s. 351) kan även gränssättande förstås som en handlingsförmåga för att återställa balans. Att sätta gränser kan då förstås som ett sätt att återta kontroll för vad som är okej och inte för ungdomen att göra. Som familjemedlem kan det vara ett annat sätt att försöka påverka ungdomens problematiska beteende. Resultatet visar däremot en svårighet i

att sätta och upprätthålla gränser. Vilket i sin tur kan tänkas skapa en ännu större känsla av bristande kontroll och obalans, samt hypotetiskt utgöra fler belastningar för familjemedlemmarna.

Negativa konsekvenser för familjemedlemmarna

Författarna beskriver på olika sätt konsekvenser för familjemedlemmarna som är kopplade till ungdomens kriminalitet. Konsekvenserna beskrivs i de självbiografiska verken som direkta hot mot familjemedlemmarna samt en rädsla och en oro för den egna säkerheten. Familjemedlemmarna påverkas negativt av konsekvenserna och beskriver en oro kopplat till detta.

Nedan presenteras ett citat från en familjemedlem som beskriver rädslan för hoten.

Tanken har börjat mala att det kan finnas en hotbild mot oss, mot Isak och Caroline eftersom de är hemma. Det går inte att hålla tårarna tillbaka (Hellman 2026, s. 23).

Flera av författarna beskrev hur polisen gjort husrannsakan i det gemensamma hemmet och hur deras upplevelser kring detta varit. En av författarna beskriver hur de polisiära insatserna på hemmet påverkade familjemedlemmen. Hon skriver:

Polisen gjorde ständiga besök, dörren blev uppbruten så många gånger att dörrlisten var omöjlig och onödig att laga efter ett tag (Idle, Lundgren & Fridell 2023, s. 130).

Analys

Enligt Patterson (2002, s. 350 f.) kan belastningar växa fram ur olika nivåer. Detta innebär att belastningarna identifieras och bör hanteras på olika sätt. Familjemedlemmarnas rädsla gällande sin egen och ungdomens säkerhet förstås som en belastning på individ- och familjenivå, där belastningen kommer utifrån. Rädslan som vuxit fram från hot och kriminalitet påverkar familjemedlemmen såväl som familjen som enhet. Patterson (2002, s. 355) menar att nya risker uppstår när familjens förmågor att hantera de gamla är otillräckliga. De yttre belastningarna i form hot och brist på säkerhet leder i sin tur till en sekundär belastning i form av oro och rädsla. Det är denna process som förklaras med begreppet pile-up.

Psykiska och fysiska konsekvenser för familjemedlemmarna

I de självbiografiska verken finns det beskrivningar av psykiska och fysiska konsekvenser hos familjemedlemmarna. Familjemedlemmarna beskriver en tid bestående av mycket stress och förändring, vilket påverkar hela familjen. Konsekvenserna är omfattande och framställs som en konstant tyngd som familjemedlemmarna bär. Resultatet visar konsekvenser som omfattande sorg och mycket tårar, men även sömnproblem och stressymptom. En av familjemedlemmarna beskriver en paranoia kopplat till bland annat rädsla från hot. Detta drar med sig sjukskrivningar för vissa av författarna och begränsade sociala kontakter för andra. Vidare belyses en komplicerad smärta, ett mörker eller känslor av ilska och maktlöshet. Känslorna beskrivs som omfattande och varaktiga i familjemedlemmarnas beskrivningar.

En mamma beskriver hennes sorg kopplat till ungdomens frånvaro och problematiska beteende. Hon resonerar om känslan att vara ensam i kampen om att få sin son ifrån kriminaliteten:

Jag sa aldrig vad jag kände, vad jag tänkte, hur det egentligen var. För med ett enda fel ord skulle jag gå sönder. Även om jag hade pratat eller berättat, så fanns det ingen som skulle ha förstått mig eller kunnat relatera. Det skapade en känsla av ensamhet, en ensamhet som var på väg att putta mig över kanten till total hopplöshet, förtvivlan och sorg. Och den sortens tystnad som inte tröstar, utan kväver. Det var endast i duschen eller i bilen till och från jobbet som jag kunde tillåta mig själv att gråta. Jag grät ibland hysteriskt, som om min son redan hade dött. Eller så rullade tårarna nerför mina kinder, tysta och heta (Öberg & T. 2025, s. 8).

Analys

De psykiska och fysiska konsekvenserna som familjemedlemmarna upplever förstås som belastningar enligt Pattersons teori (2002, s. 350). Patterson (2002, s. 355) beskriver hur belastningar ofta kommer i följd, vilket innebär att risker föder nya risker och fortsätter i en nedåtgående spiral. Vidare beskrivs denna nedåtgående spiral ofta vara kopplad till otillräckliga förmågor att möta familjens behov.

Beskrivningarna visar att familjemedlemmarna inte alltid lyckas bemöta de omfattande belastningar som beskrivs, vilket gör att de upplever hög stress under långa perioder. Analysen visar att långa perioder av hög stress resulterar i ytterligare belastningar, som sjukskrivningar och nedstämdhet. Detta innebär att det tillkommer nya belastningar av ny karaktär. Patterson

(2002, s. 355 f.) möjliggör därför en förståelse för hur belastningar föder belastningar och hur handlingsförmågan kan begränsas i takt med detta. Berättelserna visar att det inte längre endast handlar om att bemöta ungdomens kriminalitet, det handlar även om att hantera en inre belastning som påverkar vardagen.

5.3 Inre erfarenheter och meningsskapande

Hur familjemedlemmarnas inre erfarenheter och meningsskapande framställs i de självbiografiska verken präglas av ett ifrågasättande av sin egen kompetens, skuldbeläggande, en vilja att förstå vad som händer och acceptans. Resultatet visade omfattande meningsskapande processer där familjemedlemmarna på olika sätt försökte orientera sig i och förstå situationen. Denna kategori delas upp i följande underkategorier; *Självtvivel och självanklagelse*, *Ifrågasättande inför situationen*, *Att befinna sig utanför normen* och *Acceptans*.

Självtvivel och självanklagelse

I självbiografierna skrivna av vårdnadshavare beskrivs ett ifrågasättande om sin föräldraroll samt skuldkänslor gentemot ungdomens problematik. En majoritet av familjemedlemmarna frågar sig vad de kunde gjort annorlunda. De ifrågasätter vad de gjort fel och hur de ska klara av situationen. I de självbiografiska verken beskriver författarna hur de ifrågasätter sina egna gränser och bedömningar, både i förhållande till ungdomen och den situation familjen befinner sig i. De beskriver känslor av att vara misslyckade som föräldrar och skammen över detta.

I en av självbiografierna skriver en mamma om sina känslor kopplat till att hennes son befinner sig i den situation han gör. Hon skriver om känslan av att känna sig ansvarig:

Och huvudet vägrade vara tyst. Det viskade om och om igen: Vad i helvete hände? Han är ju bara ett barn. Hur kunde jag ha gjort något annorlunda? Varför kunde jag inte skydda honom?

[...] Det är ditt fel. Det är ditt fel. Det är ditt fel. Orden blev en förbannelse jag bar i tysthet.

Ingen såg den. Men den fanns där. Varje dag. Varje natt. Och den slet mig i stycken. Levande. Den bär jag på än i dag (Öberg & T. 2025, s. 12).

Analys

Enligt Pattersons teori (2002, s. 351 f.) är den meningsskapande processen en central del av familjens försök att återskapa balans. När familjemedlemmarna ska anpassa sig, skapa mening och förstå situationen blir självtvivel och skuldbeläggande ett sätt att omförhandla situationen. Genom att lägga skulden på sig själv skapas en förståelse för varför situationen formats, samt en känsla av kontroll eftersom de till viss del fråntar ungdomen ansvaret för sitt handlande. Detta görs för att orientera sig mellan de upplevda belastningar som beskrivits och familjens handlingsförmågor (Patterson 2002, s. 351 f.). Knowles et al. (2016) och Maxwell (2023) skriver om familjemedlemmars försök att förstå, samt att rationalisera ungdomarnas beteende. Rationaliseringen av beteendet är något som självanklagelse skulle kunna förstås vara. Även om studiens resultat inte direkt överensstämmer med de berättelser som återges i den tidigare forskningen, har likheter i resonemang, frågor och behovet av att förklara varför det blev som det blev identifierats.

Som tidigare nämnt påverkar familjemedlemmarnas subjektiva bedömningar i vilken utsträckning familjen har möjlighet att bemöta kriminaliteten i framtiden. Att tvivla och skuldbelägga sig själv kan förstås som att familjemedlemmarna anser att deras förmåga att hantera kriminalitet är bristande. Självtvivlet kan bidra till att de tillskriver sig själva en lägre kompetens att bemöta belastningar. Vilket i sin tur kan resultera i minskad möjlighet att faktiskt bemöta framtida utmaningar (Patterson 2002, s. 355). Detta kan förstås som en del av den meningsskapande processen och beskrivs som kontinuerliga omförhandlingar om familjemedlemmarnas uppfattning av situationen, vilket de gör för att återskapa balans och skapa mening i situationen.

Ifrågasättande inför situationen

Familjemedlemmarna beskriver i samtliga självbiografier ett ifrågasättande inför situationen, vad som hänt och hur det kunde hända. Både i förhållande till hur de som familj kunnat hamna i situationen och hur ungdomen kunnat utföra de handlingar ungdomen gjort. Vidare framställer sig familjemedlemmarna som oförstående till situationen som helhet. De beskriver att de inte känner igen den berörda ungdomen och har bristande förståelse för ungdomens agerande. Vidare beskriver författarna att det är svårt att acceptera och bearbeta situationen de befinner sig i. De beskriver hur de till en början ifrågasätter om ungdomen är kapabel att utföra brotten de är misstänkta för.

En av mammorna skriver om sina tankar kring sin sons handlingar i samband med att hon läser förundersökningen till en rättegång han ska medverka i. Hon får genom förundersökningen information som hon inte har haft tidigare och hon beskriver hur nya frågor formas:

Jag försöker hålla isär Alfred som person och hans handlingar. Jag förstår inte hur han har träffat de här personerna eller varför han har valt att umgås och göra affärer med dem. Jag tänker på alla frågor jag vill ställa, sen när det går. Men alla frågor kanske inte ska ställas.

Vill jag veta svaren? Kan jag hantera svaren? (Pernsjö 2024, s. 185).

Analys

Att familjemedlemmarna försöker förstå och har svårt att acceptera krisen förstås genom Pattersons teori (2002, s. 351) och de meningsskapande processerna. Att acceptera och omförhandla situationen förstås enligt Patterson (2002, s. 349) vara en process snarare än en enskild händelse. Detta avsnitt går därför att förstås som en pågående omförhandling av familjemedlemmarnas verklighet. Familjemedlemmarna beskriver en kollision mellan gamla uppfattningar av sin situation och den nya verklighet som de möter. Denna kollision kan antas vara precis innan ett nytt meningsskapande gjorts.

Enligt Patterson (2002, s. 350) kan familjemedlemmarnas uppfattning av situationen förstås vara förankrad med deras handlingsförmåga. Beroende på hur familjemedlemmarna skapar mening och förstår situationen används bättre eller sämre handlingsstrategier. Om förståelse för situationen inte formas är det svårt för familjen att bemöta belastningarna proportionerligt.

Samtidigt kan ifrågasättandet av situationen, enligt Patterson (2002, s. 350), förstås som en hanteringsförmåga och ett sätt att hantera obalansen. De beskrivningar där författarna förklarar att de inte känner igen ungdomen och inte förstår hur de som familj hamnat i situationen, kan förklaras vara ett sätt att distansera sig från ungdomens problematik. På så sätt skyddar även familjemedlemmarna familjens identitet.

Acceptans

Resultatet visar beskrivningar av en form av acceptans för situationen som växer fram. Där vi i tidigare avsnitt; *Ifrågasättande inför situationen*, redogjort för en känsla av att inte förstå vad som händer, handlar detta avsnitt om en acceptans för att ungdomen är kriminell. Efter långa kamper av engagemang och vilja till förändrad livsstil beskriver majoriteten av författarna om

insikten av att inte låta ungdomen styra ens liv. De beskriver en vilja att ta sig ur situationen de har försatts i, men också en vilja att sätta gränser för hur mycket de kommer att göra för ungdomen. Det framgår även i berättelserna att detta inte är enkelt och att vägen till en sådan insikt är kantad av starka känslor och bakslag.

I ett av de självbiografiska verken skriver en mamma om hur hon förhandlar med tanken om att hennes son är kriminell. Hon skriver om tankarna i samband med att hennes son har blivit gripen efter att ha varit på flykt under ett par veckor:

Tänk att de stannade en buss för hans skull. Som att han är riktigt kriminell. Han har ju bara varit på rymmen. Jag stannar upp i tankarna. Vem försöker jag lura, han är ju kriminell (Pernsjö 2024, s. 121 f.).

I en av böckerna framställer familjemedlemmen att ungdomens normbrytande beteende är associerat med någon annans destruktiva beteende. Samtidigt resonerar författaren om en förståelse gällande att man som förälder inte kan vara helt objektiv. En pappa skriver om sin dotters delaktighet i ett brott och hans känslor kopplade till situationen och hennes handlingar:

Men det blir allt svårare att acceptera min ilska. Innerst inne är jag fruktansvärt arg på situationen, Maja och Johanna. Arg på Maja för att hon har ljugit för oss. För att hon inte bröt med Johanna när hon såg vad hon går för. Frustrationen är också stor över att hon inte kontaktade oss natten då allt hände. Eller åtminstone berättade dagen efter (Hellman 2026, s. 121).

Analys

Familjemedlemmarna beskriver på olika sätt hur de accepterar och förlikar sig med situationen. Enligt Pattersons teori (2002, s. 351) förstås detta som en meningsskapande process där familjemedlemmarna efter lång tid av chock, kamp och förändring börjar försonas med situationen. Den meningsskapande processen handlar om att omförhandla situationen och acceptera den för vad den är. Detta avsnitt presenterar en tydlig omförhandling av situationen där familjemedlemmarna efter många års kamp kan vila i att de kanske inte kan påverka ungdomens val, hur mycket de än vill det. Att acceptera detta påverkar både de upplevda belastningarna och handlingsförmågorna. När acceptansen nått fram minskar de upplevda belastningarna vilket i sin tur minskar behovet av att möta belastningarna med ytterligare handlingsförmågor.

Enligt Pattersons teori (2002, s. 356 f.) kan acceptansen även antas fungera som en hanteringsstrategi för att bemöta de långvariga belastningar som familjemedlemmarna upplevt. Att försonas med ungdomarnas kriminalitet kan därför förstås som ett sätt att minska belastningarna och i försök att återskapa balans.

Att befinna sig utanför normen

I självbiografierna framkommer beskrivningar av erfarenheter av att befinna sig utanför normen. Beskrivningarna kunde ta form som en önskan att visa människor runt omkring dem att ungdomen kommer från en hederlig och ordentlig familj. I samband med beskrivningarna framställer författarna flera positiva egenskaper hos ungdomarna. Majoriteten av författarna uttrycker även en önskan om att utomstående inte ska spekulera kring familjen och deras situation. Det beskrivs även förutfattade meningar och stigmatisering i förhållande till ungdomen och deras familjer.

I citatet nedan exemplifieras en mammas resonemang under en konversation med en vakt efter en besökstid hos sonen på häktet. Hennes reaktion berör utomståendes syn på sonen och den situation familjen hamnat i.

»Och hur hamnade er son i det HÄR? Han är ju helt ... normal?«

Jag håller på att ta ut mina saker från skåpet, letar i väskan efter ett lypsyl, men slutar leta och tittar upp. Jag känner mig förvirrad, vad menar han, det är klart att Alfred är normal? »Vi förstår inte heller hur det här har gått till. Det har varit stökigt länge, men inte alls på den här nivån. Vi är rätt chockade, faktiskt.« (Pernsjö 2024, s. 174).

Resultaten visar även familjemedlemmarnas vilja och längtan efter normalitet. Beskrivningar berör både tankar om framtiden och tiden innan brotten.

Analys

Patterson (2002, s. 350 f.) menar att reflektion över familjens identitet är en form av meningsskapande process som används för att skapa balans mellan de upplevda belastningar och familjemedlemmarnas handlingsförmåga. Normer från samhället kan förstås som en ytterligare belastning som vuxit fram på samhällslig nivå (Patterson 2002, s. 350 f.), som bemöts med omförhandlingar och meningsskapande. Samhällsliga belastningar består av stigmatisering, normer om föräldraskap och sociala förväntningar. Att befinna sig utanför

normen beskrivs stundtals som en jobbig situation och en längtan efter det normala, där ett sätt att bemöta obalansen och hantera situationen blir att längta och inte sticka ut mer än nödvändigt. Att bemöta obalansen kan på så sätt förstås genom att familjemedlemmarna tillskriver sig en identitet som de upplever är socialt accepterad. Därför kan den meningsskapande processen ses som ett försök att hantera stigma och undvika skam.

I den tidigare forskningen är stigma och skam något som intervjupersonerna ofta återkommer till (McGinnis 2025, s. 181 f.; Maxwell 2023, s. 252). I den tidigare forskningen nämns detta framför allt i samband med professionellas bemötande. Vårt resultat visar, tillsammans med tidigare forskning, att skam, stigmatisering och skuld känslor är återkommande för familjer där ungdomar begår brott, oavsett om den är kopplad till sociala förväntningar, andras bemötande eller ens egna upplevelser.

Sammanfattning av resultatet

Resultatet visade en komplex och paradoxal relation mellan familjemedlemmen och ungdomen. Relationen framställs med starka kärleksfulla beskrivningar, men präglades även av en inre kamp av motstridighet gentemot ungdomens livsstil. Med hjälp av Pattersons (2002) teori om krishantering är det möjligt att synliggöra komplexiteten som beskrivs av att hantera och skapa mening som familjemedlem till en ungdom som begår brott. Att som familj hantera en kris som detta beskrivs omtumlande och komplext. Resultatet visar att familjemedlemmarna befinner sig i en långvarig process av att försöka återskapa den balans som tidigare funnits inom familjen. Familjemedlemmarna rör sig konstant mellan belastningar i form av brottsligheten, oro kring ungdomen, hot, sorg och fysiska besvär samt familjens handlingsförmågor. Dessa är till exempel gränssättning, engagemang, gränsförflyttande med mera. Mellan de två polerna finns meningsskapandet. Där familjemedlemmarna konstant omförhandlar sina definitioner och tolkningar av situationen, sig själva och ungdomen. Resultatet visade ett ostrukturerat, okontrollerat och stundtals en kaotisk rörelse mellan de olika polerna. I de självbiografiska verken kunde vi identifiera en större mängd beskrivningar av meningsskapande processer än belastningar och handlingsförmågor. Meningsskapandet och omförhandlade av familjemedlemmarnas situationer utgjorde därför centrala delar av resultatet.

6 Slutdiskussion

Studiens resultat visade på komplexa beskrivningar av relationen, hanteringen av problematiken och meningsskapandet för familjemedlemmarna. Familjemedlemmarna förstås som centrala aktörer för ungdomar som begått brott. Även denna studie bekräftar hur hela familjen i hög grad påverkas av ungdomsbrottsligheten, oavsett om det är en mamma, pappa eller syster.

Relationen beskrivs vara karakteriserad av mycket kärlek och välvilja. Samtidigt framställs känslor som oro och ovisshet i stor utsträckning som en del av den känslomässiga aspekten. På så sätt formas motstridiga känslor i förhållande till att särskilja ungdomens beteende med ungdomen som individ. Relationen beskrivs förändras över tid och påverkas av ungdomens kriminalitet. Vidare framställs problematikens omfattning aldrig som skäl nog för att bryta relationen. I stället visar materialet att familjemedlemmarna tror på ungdomens potential, har ett hopp om en positiv förändring samt att familjemedlemmarna vill ha en god relation med ungdomen.

Beskrivningarna av relationen visar hur denna både är en tillgång och en belastning. Framställningarna förstås utgöra delar som bidrar i familjernas försök att förhindra kriminellt beteende, så som engagemang, viljan till en god relation och tron på förbättring. Samtidigt visar beskrivningarna att relationen till stor del präglas av oro. Detta gör att de belastningar som familjemedlemmarna upplever sträcker sig bortom kriminaliteten. På det sätt som relationen beskrivs kan motstridiga lojaliteter tänkas ta form, mellan familjen som enhet och viljan att ta emot stöd utifrån. I forskningsläget betonas relationen och kommunikationen som viktig för minskad brottslighet hos ungdomar (Kapetanovic, Boele & Skoog 2019, s. 1716 ff.). Viss forskning betonar ungdomarnas autonomi och menar att de inte endast är mottagare av åtgärder eller insatser (Závora, Horynová & Skořepa 2024, s. 367). I denna studie visar resultatet att en vilja till en god relation och de många försöken att hjälpa ungdomen inte alltid räcker. Det är något som både bekräftar och komplicerar tidigare forskningsresultat.

Beskrivningarna av hur familjemedlemmarna hanterat problematiken förstås med Patterson (2002) vara en del i den process där familjemedlemmarna ständigt försöker återskapa balans och kontroll i sin situation. Hanteringen av problematiken beskrivs mötas av en rad olika handlingsförmågor där alla förstås vara försök att minska de upplevda belastningarna.

Konkreta exempel som familjemedlemmarna beskriver är gränssättande, ett tydligt engagemang, att aktivt leta efter ungdomen och försök att få kontroll med hjälp av information. Exempelen är alla något som i den tidigare forskningen avser föräldrakontroll (Walters 2020, s. 97). Det framgår därmed att även om denna skyddsfaktor till viss del saknas, är det något som familjemedlemmarna aktivt försöker uppnå.

Ett centralt fynd som identifierats var skillnaden mellan medvetna handlingsförmågor och omedvetna handlingsförmågor. De medvetna handlingsförmågorna bestod av avsiktliga handlingar för att hantera de upplevda belastningarna, såsom gränssättande och engagemang. Det är således aktiva val med en tydlig intention. De omedvetna handlingsförmågorna är handlingsförmågor som är mer automatiska reaktioner, såsom oro eller ifrågasättande av sin roll. Att särskilja på de två olika förhållningssätten är relevant för att förstå arbetet med familjer och bemöta belastningarna på ett mer fungerande och strukturerat sätt. Resultatet visade exempelvis att oron kan kopplas till en nedåtgående spiral av belastningar, som ledde till mer belastningar. Detta är relevant kunskap i professionella sammanhang för att kunna stödja familjemedlemmar att hantera kriser på ett mer strukturerat och kontrollerat sätt.

De olika hanteringsstrategierna är återkommande i tidigare forskning om brottsförebyggande arbete och familjens påverkan på ungdomen, då som föräldrakontroll eller föräldrastöd (Kapetanovic, Boele & Skoog 2019; Merrin et al. 2020; Svensson & Johnson 2022, s. 2; Walters 2020, s. 110). Resultatet visar däremot att försöken sällan ledde till mer kontroll och den cirkulära processen mellan upplevda belastningar och hantering av dessa förtydligades. Familjemedlemmarna beskriver även flera försök att minska den emotionella belastningen som ett sätt att hantera problematiken. Det förstås med Patterson (2002) göras genom att exempelvis tillskriva problematiken en mindre allvarlighetsgrad eller tillskriva sig själv goda möjligheter att hantera situationen. Denna process är tydligt förankrad i Pattersons (2002) meningsskapande där hon betonar familjemedlemmarnas subjektiva bedömning av situationen som avgörande för hur de framåt hanterar denna.

Familjemedlemmarnas berättelser består därmed till stor del av deras meningsskapande. Denna process visade sig dessutom vara tydligt förankrad i deras relation med ungdomen. I de meningsskapande processerna definierar familjemedlemmarna sig stundtals som ansvariga, vilket kan förstås som skydd för ungdomen eller som ett resultat av andras värderingar och rådande normer. Teorins cirkulära process gör sig återigen påmind eftersom resonemanget i

nästa steg kan ses som en praktisk hanteringsstrategi (Patterson 2002). Att familjemedlemmarna återkommer till att de inte förstår vad som hänt eller varför, är en pågående omförhandling där nya händelser hela tiden gör att meningsskapandet får nya aspekter att förhålla sig till. Den meningsskapande processen är kopplad till olika områden, så som inom familjen och familjen i förhållande till sin omvärld. Detta är något som familjemedlemmarnas berättelser tydligt skildrar i fråga om hur de ser på sig själva och sin familj. Även berättandet i sig kan förstås som ett meningsskapande. De retrospektiva berättelserna visar på en långvarig belastning för familjemedlemmarna där försöken att förstå och hantera situationen fortgår även efter familjens mest kritiska period. Skrivandet av självbiografierna kan förstås som ett sätt att utmana dominerande föreställningar kring familjer vars ungdomar begått brott. Berättandet blir på så sätt ett verktyg för att styra narrativet och definiera sig själv på sina egna villkor.

I de retrospektiva berättelserna framkommer det stundtals resonemang som kan förstås som normalisering av situationen. Studien framhäver normaliseringen som en anpassning till långvarig belastning. I flera av berättelserna minskade åtgärdernas omfattning i takt med kriminalitetens utveckling. En sådan utveckling kan i professionella sammanhang misstas för passivitet hos familjen, snarare än ett sätt att hantera krisen och försöka återskapa balans. Denna slutsats kan liknas med resonemang i tidigare studier, där dömande bemötande och skuldbeläggande ofta återkommer (McGinnis 2025; Maxwell 2023; Knowles et al. 2016). Resultatet visar även att delar av författarnas framställningar kan förstås som de föräldraskapsstrategier som tidigare forskning presenterat (Merrin et al. 2020, s. 630 f.; Walters 2020, s. 108 ff.). Därför är forskning som belyser familjemedlemmarnas röster i ett rum där de själva får styra berättelsen av vikt. Det är deras uppfattning av vad som händer som lägger grunden för hur situationen definieras och vad de anser sig behöva. Sådan kunskap är avgörande för det professionella mötet och utformandet av insatser.

Förslag på framtida forskningsområden kan vara att undersöka hur familjemedlemmar retrospektivt beskriver sina erfarenheter inom andra fält, såsom bloggar, artiklar eller dokumentärer. Att fortsätta inkludera familjemedlemmars beskrivningar och erfarenheter är av vikt för att stödja det brottsförebyggande arbetet. Hur familjemedlemmar beskriver sina erfarenheter av ungdomsbrottslighet kan med fördel förstås med andra teorier än den som använts i denna uppsats, som till exempel socialinlärningsteori. I detta arbete fanns det, till följd av begränsningar av antalet ord, inte möjlighet att inkludera fler teorier. Där av

identifieras forskningsluckor som på kompletterande sätt ger röst åt de familjer som befinner sig mitt i kaoset.

7 Referenslista

Brottsförebyggande rådet (2026) *Barn och ungas brottslighet* <https://bra.se/amnen/barn-ochungas-brottslighet> [Hämtad: 2026/08/06]

Bryman, Alan, Liam Foster, Tom Clark & Luke Sloan (2025) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Fjärde uppl. Liber AB

Diaz, Carlos & Eleonora Patacchini (2023) Parents, neighbors and youth crime. *Rev Econ Household*, (21): 673-692.

Fix, Rebecca L. & Tamar Mendelson (2024) Don't Forget the Parents: Caregiver Coping Strategies for Daughters Juvenile Legal System Involvement. *Journal of Family Issues*, 45 (4): 955–973.

Graneheim, Ulla H. & Berit M. Lundman (2004) Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*. 24 (2): 105-112.

Hashimi, Sadaf, Sara Wakefield & Robert Apel (2021) Sibling Transmission of Gang Involvement. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 58 (5): 507-544.

Kapetanovic, Sabina, Savannah Boele & Therése Skoog (2019) Parent-Adolescent Communication and Adolescent Delinquency: Unraveling Within-Family Processes from Between-Family Differences. *Journal of Youth and Adolescence*, 48: 1707-1723

Knowles, Susan Frances, Fiona JR Eccles, Anna Daiches & Mark Bowers (2016) Exploring parents' understandings of their child's journey into offending behaviors: A narrative analysis. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 21 (3): 447-460.

Maxwell, Nina (2023) I'm Trying to Save My Family: Parent Experiences of Child Criminal Exploitation. *Youth Justice*, 23 (2): 243-258.

McGinnis, Emma (2025) But Where are the Parents? A Narrative Review of the Literature on the Experience of Parents When Their Child is in Contact with the Justice System. *Child Care in Practice*, 31 (2): 173-189.

Merrin, Gabriel J, Jordan P. Davis, Katherine Ingram & Dorothy L. Espelage (2020) Examining Social-Ecological Correlates of Youth Gang Entry Among Serious Juvenile Offenders: A Survival Analysis. *American Journal of Orthopsychiatry*, 90 (5): 623–632.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (2021) *Föräldrar vars barn begår brott. Föräldrar vars barn begår brott (mfof.se)* [Hämtat: 2026-04-09].

Patterson, Joan M. (2002) Integrating Family Resilience and Family Stress Theory. *Journal of Marriage and Family*. 64 (2): 349–360.

SFS 1960:729. *Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.*

Socialstyrelsen (2025) *Barn och unga som begår brott*
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga-unga-sombegar-brott/> [Hämtad: 2026/08/06]

Subekti, Heru, Siswanto Agus Wilopo & Ibrahim Rahmat (2021) Stress Adaption Among Family of Adolescent with Substance Use Disorder: Systematic Literature Review. *Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences*, (9): 335-341.

Svensson, Robert & Björn Johnson (2022) Does it matter in what family constellations adolescents live? Reconsidering the relationship between family structure and delinquent behavior. *PLoS ONE*, 17 (4): e0265964

Vetenskapsrådet (2024) *God forskningssed*
<https://www.vr.se/analys/rapporter/vararapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html>
[Hämtad: 2026/08/06].

Walters, Glenn D. (2020) Positive Parents and Negative Peers: Assessing the Nature and Order of Caregiver and Friend Effects in Predicting Early Delinquency. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 18 (1): 96-114.

Závora, Jiri, Magdalena Horynová & Vojtěch Skořepa (2024) A case study of juvenile delinquency: A boy from a functional family. *Ceskoslovenska Psychologie*. 68 (4): 358-371.

Empiriskt material

Hellman, Görgen (2026) *Min dotter och mordet i Vetlanda*. Stockholm: Lind & Co AB

Idle, Faysa., Theodor Lundgren & Daniel Fridell (2023) *Ett ord för blod*. Stockholm: Lind & Co AB

Pernsjö, Pernilla. (2024) *Älskade jävla unge*. Stockholm: Mondial

Öberg, Tomas & Teresa, T. (2025) *Mamma, om du inte hade bett för mig hade jag varit död*. Köping: Tomas Öberg AB